

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ
UNIVERZITA**

FAKULTA LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2013

TEREZA ADAMOVÁ

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA

FAKULTA LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ

**KATEDRA EKONOMIKY A ŘÍZENÍ LESNÍHO
HOSPODÁŘSTVÍ**

**Komunikace a vztahy s veřejností se zaměřením
na lesnické a národní parky**

Communications and Public Relations Focusing
on Forestry and National Parks

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Tereza Adamová

Vedoucí práce: RNDr. Marcel Riedl, CSc.

Praha 2013

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství
Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Adamová Tereza

Lesnictví

Název práce

Komunikace a vztahy s veřejností se zaměřením na lesnické a národní parky

Anglický název

Communications and Public Relations focusing on Forestry and National Parks

Cíle práce

Návrh komunikační strategie a vhodné volby komunikačního mixu v oblasti správy lesnických a národních parků pro komunikaci s veřejností s využitím zahraničních zkušeností včetně srovnání vybraných subjektů a formulace relevantních závěrů.

Metodika

Úvodní část zahrnuje výběr tématu a podrobnější rozvedení cíle. Následuje vymezení úkolů a (popř.) formulace hypotéz. Dále se zjišťuje současný stav řešené problematiky a zpracovává se případně rešerše. Použité metody práce jsou zejména analýza a syntéza. V další fázi následuje vlastní zkoumání a výzkum. Použité metody práce mohou zahrnovat: sběr dat, analýza, pozorování, dotazování. Další část tvoří diskuse (výsledky a jejich hodnocení, interpretace, doporučení). V závěru se hodnotí přínos práce.

Harmonogram zpracování

IV.2012 – Podrobnější specifikace zadání

VI.2012 - Vytváření rešerše dané problematiky.

VII.2012 – Vlastní zkoumání – předložení prvních výsledků a pracovních hypotéz

IX.2012 - Předložení zpracovaných rešerší a výsledků

XII.2012 – Předložení práce – rozpracovanost kapitol cca 40%

10.III.2013 – Předložení práce – rozpracovanost kapitol cca 80%

10.IV.2013 - Předložení hotové práce

15.IV.2013 – Závěrečné úpravy, finalizace práce

30.IV.2013 - Odevzdání práce

Rozsah textové části

30-40 stran

Klíčová slova

Komunikace, Public Relation, komunikační mix, strategie, národní park, lesnický park

Doporučené zdroje informací

CAYWOOD, Clarke L. Public Relations – řízená komunikace podniku s veřejností. První vydání. Brno: Computer Press, 2003. ISBN-80-7226-886-4

FTOREK, Josef. Public relations jako ovlivňování mínění. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1903-0

PŘIKRYLOVÁ, J. a H. JAHODOVÁ. Moderní marketingová komunikace. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3622-8.

Vedoucí práce

Riedl Marcel, RNDr., CSc.

Termín odevzdání

duben 2013

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Marek Turčáni, PhD.

Děkan fakulty

V Praze dne 21.6.2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Komunikace a vztahy s veřejností se zaměřením na lesnické a národní parky“ vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Marcela Riedla, CSc. a použila jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů. Jsem si vědoma, že zveřejněním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne 28. 4. 2013

Tereza Adamová

.....
Tereza Adamová

Poděkování

Vřele děkuji RNDr. Marcelu Riedlovi, CSc. za rady, pozitivní impulzy, trpělivost a ochotu při konzultacích. Dále děkuji všem respondentům, bez jejichž shovívavosti by nemohla praktická část mé bakalářské práce vzniknout.

Mé poděkování patří mámě a tátovi za celoživotní podporu, babičce a dědovi za určování mého vývoje směrem k lesnictví, Ádě za obrovskou míru tolerance, kterou mi projevuje, Kristýn za čtyři kanadské měsíce a Zuze, Katce a Ádě, že tu pro mě vždycky jsou.

ABSTRAKT

Národní parky představují protipól negativní tváře našeho světa. Jsou územími se zvláštním statutem ochrany a pro veřejnost mají specifický význam. Tato práce hodnotí přínos národních parků pro českou a kanadskou veřejnost, pojednává o smyslu lesa pro dětskou populaci hl. m. Prahy a o vnímání této specifické části přírody dětmi.

Formou dotazníkového šetření a osobního interview jsou zkoumány faktory ovlivňující mladou generaci v přístupu k lesům a národním parkům. V práci je též využita analýza komunikační strategie národních parků, konkrétně rozbor nabídky vzdělávacích programů organizovaných českými a kanadskými národními parky pro mládež, dále je analyzován přístup mezinárodních organizací k práci s dospívajícími a zmíněn přínos a cíle zřizování lesnických parků.

Klíčová slova: komunikace, Public Relations, komunikační mix, strategie, národní park, lesnický park

ABSTRACT

National Parks contrast with the negative face of our world. They represent territories with a special status of protection and with a specific public importance. This bachelor's thesis evaluates the benefits of national parks to Czech and Canadian general public and deals with the significance of forests for youth population of the Czech capital Prague. It also looks into school child perception of these specific parts of nature.

The research methods used to determine the factors that influence the young generation attitude to forests and national parks. There is also an analysis of communication strategy of national parks applied in this thesis that evaluates the youth educational programs organized by Czech and Canadian national parks. Furthermore, the thesis examines the approach of international organizations to working with adolescents and it mentions the benefits and objectives of the establishment of forestry parks.

Keywords: Communications, Public Relations, Communication Mix, Strategy, National Parks, Forestry Parks

Motto:

„Snažme se přírodu důkladně poznat, porozumět jejím zákonitostem a přitom se nedomnívat, že jsme jejími vládci. Pamatujme přitom, že jsme pouhou součástí přírody a že máme mnoho co napravovat.“

MENTBERGER 2006

OBSAH

1. Úvod	11
2. Cíl práce.....	11
3. Rozbor problematiky.....	12
3.1. Mimoprodukční funkce lesa	12
3.1.1. Funkce zdravotně-hygienická	15
3.1.2. Funkce sociálně-rekreační	16
3.2. Národní parky České republiky	19
3.2.1. Národní park ČESKÉ ŠVÝCARSKO.....	21
3.2.1.1. Národní park a programy pro děti	22
3.2.2. KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK	23
3.2.2.1. Národní park a programy pro děti	24
3.2.3. Národní park PODYJÍ.....	25
3.2.3.1. Národní park a programy pro děti	26
3.2.3.2. Evropský diplom Rady Evropy	27
3.2.4. Národní park ŠUMAVA	27
3.2.4.1. Národní park a programy pro děti	28
3.2.5. Mezinárodní význam národních parků	29
3.2.6. Péče o lesy v národních parcích	30
3.3. Lesnické parky České republiky	31
3.3.1. Křivoklátsko.....	32
3.4. Národní parky Kanady	33
3.4.1. Vývoj národních parků.....	34
3.4.2. Parks Canada a ochrana národních parků	34
3.4.3. Národní parky a veřejnost.....	35
3.4.4. Národní park a programy pro děti	36

4. Metodika	38
5. Výsledky	39
5.1. Přístup pedagogů základní školy k NP	39
5.2. Přístup chlapců ve věku 13 – 14 let k NP	40
5.3. Přístup chlapců ve věku 9 – 10 let k NP	41
5.4. Přístup dívek ve věku 13 – 14 let k NP.....	43
5.5. Přístup dívek ve věku 9 – 10 let k NP.....	44
5.6. Porovnání výsledků.....	45
5.7. Porovnání přístupu kanadských národních parků a českých národních parků k práci s dětmi	48
6. Závěr	49
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	51
POUŽITÁ LITERATURA	52

1. Úvod

Podnětem k této práci jsou mé zážitky a zkušenosti ze zahraničních cest, nejvíce z Kanady, kde jsem strávila semestr studiem lesnictví a cestováním.

Přístup kanadské populace k lesnictví je, domnívám se, značně odlišný ve srovnání s přístupem obyvatel České republiky. Zaujalo mne, jak informovaní Kanadčané jsou a jak aktivně a pozitivně k tomuto specifickému oboru přistupují. Samozřejmě je důležité podotknout, že přírodní podmínky Kanady a „naše“ jsou významně odlišné, což ovšem nemění nic na mém poznatku, že populace České republiky jeví o problematiku našich lesů minimální zájem.

Při mých cestách po Kanadě jsem se setkávala s nejrůznějšími lidmi. Často se mě vyptávali, proč Kanadu navštěvuji. Informaci, že jsem studentkou lesnictví, přijímali velmi pozitivně a bez předsudků. Upozorňovali mne na místa, která bych měla navštívit a která by mne mohla obohatit v mém profesním zaměření.

Kanadčané mne zaujali svým přístupem, kdy o lese nejen mluví, ale kdy s ním žijí. Jejich národní hrdost na rozsáhlé lesní bohatství mne inspirovala k zamyšlení, proč je vlastně povědomí české veřejnosti o lesnictví, podle mých zkušeností, tak deformované (vztahuje se zpravidla pouze k myslivosti) a z čeho tento rys naší společnosti pramení. Je možné, že problém tkví v nedostatečné osvětě na školách či v nedůsledné snaze národních parků o sebezprezentaci? Jsou jedním z aspektů rodiče uzavření od rána do večera v kancelářích? Je dnešní mládež již zcela v elektronické pasti? Hraje svou roli náš věk? Je významné, zda vyrůstáme ve městě či na venkově? Ovlivňuje nás historie naší rodiny?

Tyto otázky mohou být tématy rozsáhlých výzkumů. Ve své bakalářské práci se zaměřím na výzkum v městském školním prostředí.

2. Cíl práce

Cílem mé práce je porovnání přístupu národních parků v Čechách a v Kanadě k veřejnosti konkrétně k věkové skupině žáků základní školy, kvalitativně analyzovat, jaký je vztah českých městských dětí (pražských) k lesům a jaká je jejich informovanost o oblasti lesnictví, národních parků, lesnických parků, jak jsou tyto děti ovlivňovány svými rodiči a jakou roli hraje v této problematice přístup školy.

3. Rozbor problematiky

3.1. Mimoprodukční funkce lesa

Vzduch, voda, země – to jsou základní složky životního prostředí, které přímo či nepřímo ovlivňují kvalitu lidského života. Lesy, které zaujímají přibližně jednu třetinu rozlohy naší republiky a jsou největším obnovitelným přírodním zdrojem, mají významný vliv na stav těchto složek (FRANC 200-). Lesy plní mnoho funkcí. Vzhledem ke stále více se urbanizující společnosti jsou pro životní prostředí zcela nepostradatelné (VYSKOT et al. 2003).

Funkcemi lesa se rozumí přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na *produkční* a *mimoprodukční* (ČESKO 1995), jsou vyjádřením společenské objednávky, kterou lesní hospodářství plní v daných podmínkách, vyjadřují také přírodní a biologickou danost lesa, která je podkladem a prostředkem k uspokojování lidských potřeb, tedy naplňování aktuálních účelových požadavků společnosti na les či v lese, nikoliv skutečné funkční schopnosti lesních ekosystémů (VYSKOT et al. 2003). Funkce lesa tvoří složitý společenský, tj. sociálně ekonomický systém odrážející složitost objektu lesa (MATĚJÍČEK 2003).

Podle ŠIŠÁKA (2006) je problematika hodnocení funkcí lesa pro společnost velmi komplikovaná proto, že les je sám o sobě složitým objektem, jehož působení je v rámci společnosti mnohostranné. Potřeby společnosti, míra jejich uspokojování a funkce lesa, které je uspokojují, jsou různé v čase i v místě, souvisejí s ekonomickou a sociální úrovní společnosti, s její kulturou, tradicemi, zvyklostmi a zvláštnostmi života. Rozmanitost lesních porostů má zákonitě vliv na užitek, který přinášejí (AGROSPOJ 1992). V různých oblastech a čase, u různých národů a skupin obyvatelstva má les, byť i stejného technického, fyzikálního a biologického charakteru, různé užitné hodnoty a tyto hodnoty mají jiný významový společenský stupeň, a tedy jinou společenskou hodnotu (ŠIŠÁK 2006). MATĚJÍČEK (2003) specifikuje příslušné územní jednotky, k nimž je zapotřebí přihlídnout při oceňování funkcí lesa:

- mezinárodní úroveň (fixace CO₂ jako předmět mezinárodního obchodu),
- národní úroveň,
- regionální úroveň (společenské potřeby v rámci lesnatosti regionu a vzhledu krajiny apod. – povodí, chráněná území, rekreační oblasti aj.),
- místní úroveň (zde se jedná o konkrétní porost).

VYSKOT et al. (2003) uvádí koncepci objektivizace funkcí lesů, která vychází ze dvou principiálně odlišných pojetí posuzování vztahu - **člověk a les**:

1. pojetí utilitární – antropocentrické

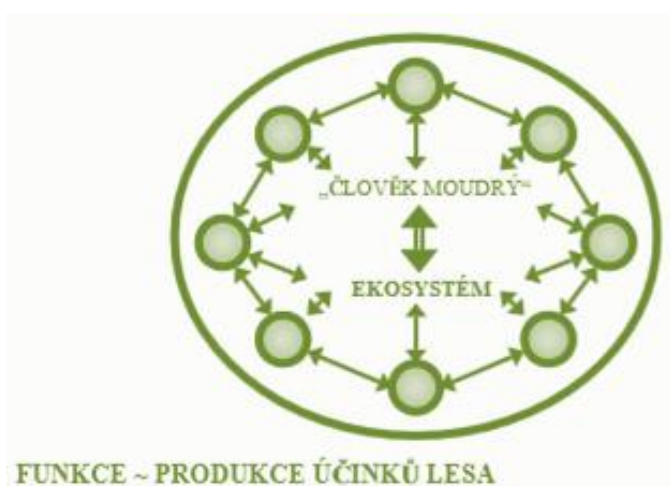

Obr. číslo 1: Antropocentrické pojetí funkcí lesa (VYSKOT et al. 2003)

Vychází z podstaty, že lesy jsou specifickým přírodním zdrojem, zcela ovládaným člověkem, sloužícím jeho potřebám, diferencovaně podle aktuální poptávky.

Funkce lesa jsou považovány za služby, které člověk požaduje a o jejichž účinnosti a tedy i hodnotě výhradně společensky rozhoduje.

2. pojetí existenční – ekosystémové

Obr. číslo 2: Ekosystémové pojetí funkcí lesa (VYSKOT et al. 2003)

Vychází z podstaty, že lesy jsou v úrovni přírodních systémů, tedy i pro lidskou populaci zachovnými, životadárnými zdroji, řídicími se přírodními zákony a jistým omezeným způsobem ovlivňovanými a využívanými člověkem.

Funkce lesa jsou realizovanou produkcí účinků vyplývajících z jeho podstaty a ekosystémových procesů.

Kromě produkce dřevní hmoty má les řadu funkcí, které jsou často vnímány jako samozřejmé. Význam těchto tzv. mimoprodukčních funkcí lesa, o nichž je v práci výhradně pojednáno, se díky rozvoji civilizace, změnám krajinného prostředí i životního stylu dostává do popředí veřejného zájmu. V první polovině 20. století dochází k prvním uvědomělým snahám o rozvoj mimoprodukčních funkcí lesa, který důsledně vychází ze stanovištních podmínek, skladby porostů a jejich odolnosti vůči nepříznivým vlivům (AGROSPOJ 1992, FRANC 200-). AGROSPOJ (1992) pojednává o dříve obecně přijímané zásadě, že zdravý les, ve kterém se hospodaří s cílem maximálního finančního zisku za vyprodukovanou dřevní hmotu, automaticky zajišťuje odpovídajícím způsobem i mimoprodukční funkce. Příklady z historie však upozorňují na skutečnost, že hospodaření v lese s jednostrannou preferencí produkce dřeva vytváří rizika nejen pro jeho produkční schopnost, ale i pro samotnou existenci lesa.

Mimoprodukční funkce lesa jsou - při účelovém chápání funkcí - služby (ekologické a sociální), které jsou společností poskytovány nebo vyprodukovány jako výkony lesního hospodářství. Služby patří v ekonomickém smyslu do produkce, a nelze je proto označovat za mimoprodukční (MATĚJÍČEK 2003), proto se v poslední době stále častěji používá místo pojmu „mimoprodukční funkce lesa“ pojmu „**celospolečenské funkce lesa**“, jak prosazuje VYSKOT et al. (2003) ve svém ekosystémovém pojetí a uvádí, že za *celospolečenské funkce – životazáchovné*, je možné považovat globální užívání funkčních účinků lesa (např. vzduchu), přičemž nikdo není z užití vzduchu vyloučen. Má-li z funkcí lesa užitek jen místní, regionální společnost (zájmová skupina) jedná se o funkce *společenské – zájmové – mimoprodukční* (např. využití volného času pobyt v lese jízdou na kole, na koni, pronájem honitby apod.) a za ně tyto skupiny platí (nájemné, poplatky apod.). Co se týče vzájemného vztahu obou pojmů lze konstatovat, že většina tzv. mimoprodukčních funkcí lesa má celospolečenský charakter (MATĚJÍČEK 2003).

Dne 11. 5. 1994 byl vládou ČR schválen dokument „Zásady státní lesnické politiky“, v němž je formulováno základní výchozí domácí politické stanovisko k problematice celospolečenských funkcí lesa v rámci veřejného zájmu v lesích. Vláda České republiky ve svém usnesení deklaruje: „Les představuje objekt veřejného zájmu. Les plní zejména tyto veřejně prospěšné funkce:

- vodohospodářskou,
- půdoochrannou,
- klimatickou,

- produkci kyslíku a imisního filtru,
- rekreační,
- krajinotvornou,
- uchování jedinečnosti a druhové pestrosti přírody.

Stát má zájem na zabezpečování těchto funkcí pro všechny občany. Základním předpokladem je zajištění trvalé existence zdravého lesa jako nositele těchto funkcí. Veřejný zájem bude stát zabezpečovat ve všech formách vlastnictví lesů.“ (MATĚJÍČEK 2003).

Mimoprodukční funkce lesa jsou v podmínkách České republiky značně různorodé a členité. PULKRAB a ŠIŠÁK (2008) je dělí do několika základních bloků:

- nedřevoprodukční enviromentální funkce lesa,
- ochranné enviromentální funkce lesa (hydrikové, půdoochranné, vzduchoochranné),
- zdravotně – hygienické enviromentální funkce lesa (rekreační a zdravotní, pobytové a stálé) mají nemateriální, mimoekonomickou, netržní sociální podstatu, jsou spojeny s duševní i fyzickou relaxací, rekreací,
- kulturně – naučné enviromentální funkce lesa (přírodoochranné, výchovné, vědecké a institucionální) mají nemateriální, mimoekonomickou, netržní sociální podstatu, jsou důležité pro vědu, výzkum, výchovu a vzdělání.

3.1.1. Funkce zdravotně-hygienická

Tato funkce představuje dle VYSKOTA (2003) schopnost lesních ekosystémů produkovat hygienické účinky modifikující kvalitu prostředí a tlumící jeho extrémny a účinky ovlivňující hygienu a zdravotní stav organismu člověka.

Zdravotně-hygienické účinky:

- hygiena klimatu – tlumení klimatických extrémů,
- filtrace tuhých, plyných a radioaktivních látek,
- kyslíkový režim ovzduší,
- ionizace vzduchu,
- biocidní profylaxe prostředí,
- zdravotně-hygienický účinek na lidský organismus,
- fotosyntetická aktivita vegetace,

- zdravotní prevence a profylaxe (produkce volatilních látek, fytoncidů),
- fyziologické klimatické optimum,
- produkce přírodních léčiv,
- **NEGATIVNÍ ASPEKT** – produkce alergenních látek (pyl, detrity, těkavé látky).

Determinační kritéria pro hodnocení zdravotně-hygienické funkce:

- maximální teplota vzduchu - výskyt pravděpodobných extrémních teplot, zvýšený výskyt bakteriálního a virologického zatížení, zvýšená produkce alergenů, pokles fotosyntetické aktivity. Zvýšený impakt prostředí na organismus,
- počet ledových dnů – počet dnů s nejvyšší teplotou $-0,1$ °C, pravděpodobnost výskytu extrémně nízkých teplot, snížení využitelnosti, omezení pobytových (refugiálních) podmínek,
- počet tropických dnů – počet dnů s teplotou $+30$ °C a vyšší, mimořádná tělesná zátěž, zdravotní poruchy, omezení pohybové aktivity, omezení pobytových (refugiálních) podmínek,
- doba slunečního svitu – stimulace fyziologického optima organismu, stav psychoemocionální pohody, fotosyntetická aktivita vegetace,
- alergenní zátěž dřevin a bylin – produkce v hmotnostních jednotkách, stupně agresivity účinků. V rámci vědecké spolupráce řešitelů s Pylovou službou ČR – Fak. nemocnice J. G. Mendela v Brně je zpracován přehled alergenů dřevin. Analyzovaný soubor zahrnuje spektrum dřevin tvořících kostru druhového zastoupení lesů ČR a 155 nedřevnatých rostlin. Hodnocení vychází nejen z alergenního účinku, ale i ze způsobu šíření pylu, velikosti a hmotnosti pylu a četnosti kvetení (VYSKOT et al. 2003).

3.1.2. Funkce sociálně-rekreační

Tato funkce představuje schopnost lesních ekosystémů produkovat účinky působící humánně-sociální uspokojení fyzických a psychických potřeb člověka (optimalizaci fyziologických procesů organismu).

Sociálně-rekreační účinky:

- fyziologická optimalizace mikroklimatu,
- modifikace struktury biotického prostředí,

- modifikace vlastností biotického prostředí – modifikace potravinových a jiných zdrojů (př. lovná zvěř),
- produkce přírodnin.

Lesní plody:	Houby	Borůvky	Maliny	Ostružiny	Brusinky	Bezinky
% sbírajících domácností	71%	42%	32%	28%	7%	11%

Tab. číslo 1: Podíly domácností sbírajících lesní plody v roce 2012 (ŠIŠÁK, RIEDL 2013)

Sběr přírodnin je jedním z hlavních cílů návštěv lesa širokou veřejností České republiky. Výrazně nadprůměrné množství lesních plodin na jednotku plochy je sbíráno na území Středočeského kraje (vliv obyvatel Prahy) oproti průměru celorepublikovému (ŠIŠÁK, RIEDL 2013).

Determinační kritéria pro hodnocení sociálně-rekreční funkce:

- teplota vzduchu ve vegetačním období ovlivňuje pohodové pocity lidského organismu, představuje rozsah optimálních pohodových teplot,
- fyziologické klimatické optimum – počet dnů optimální fyziologické pohody lidského organismu na základě souběhu podmínek atmosféry. Interakce optimálního tlaku vzduchu, relativní vlhkosti, teplotní pohody, směru, intenzity proudění vzduchu,
- počet letních dnů - období nejširšího využití produkce biomasy, kvetení, reprodukce rostlin. Kulminace potravní (konzumní) nabídky. Kladný vliv na pobytové podmínky prostředí,
- počet srážkových dnů – počet dnů omezující optimální působení prostředí lesa,
- počet dnů se sněhem – období se sněhovou pokrývkou, kdy terén je pokryt sněhovou vrstvou více než 1 cm. Délka období specifických porostních podmínek, ovlivňujících psychosomatickou pohodu organismu. Kladný vliv na pobytové podmínky prostředí,
- délka slunečního svitu – doba vymezující konzumaci slunečního záření, pocit psychické pohody. Kladný vliv na pobytové podmínky prostředí,
- nadmořská výška – energie reliéfu – charakteristiky fyzickogeografických podmínek a náročnosti terénu pro podmínky ČR. Se vzrůstající nadmořskou výškou se zvyšuje diverzita georeliéfu a variabilita (proměnlivost) ekosystémů,

- „fyziologická“ biodiverzita dřevin – optimální skladba dřevin pro produkci humánně-sociálních účinků. Klasifikace druhových struktur je zpracována podle průzkumů,
- bylinné patro – druhová diverzita – počet zastoupených bylinných druhů – pestrost půdního pokryvu, barevnost, produkce květů, plodů, variabilita potravní (konzumní) nabídky,
- bylinné patro – pokryvnost – procento pokrytí půdního povrchu bylinným krytem. Zpevnění a ochrana půdy, optimalizace refugiálních podmínek (VYSKOT 2003).

Dle výzkumu ŠÍŠÁKA a RIEDLA (2013) je návštěvnost lesa podle údajů z roku 2012 nadprůměrná, tj. 24 návštěv lesa na obyvatele, a 102 návštěv/ha lesa oproti dlouhodobému průměru 19,7 návštěv/obyvatele a 82,9 návštěv/ha lesa.

Roky	Počet návštěv ročně	
	na 1 obyvatele	na 1 ha ¹
2000	22,6	94,1
2001	23,1	96,3
2002	19,6	81,5
2003	19,3	80,4
2004	16,2	68,0
2005	20,4	85,9
2006	18,8	79,3
2007	18,9	79,6
2008	13,5	56,9
2009	16,5	69,6
2010	20,3	85,3
2011	23,1	98,5
2012	24,0	102,0
Průměr	19,7	82,9

Tab. číslo 2: Návštěvnost lesa přístupného veřejnosti v ČR v období 2000 – 2012 (ŠÍŠÁK, RIEDL 2013)

Návštěvnost lesa je výrazně místně diferencována – ve Středočeském kraji je v průměru vyšší oproti ostatním krajům, což je ovlivněno návštěvami lesa obyvateli Prahy. Návštěvnost souvisí s dostupností z velkých sídel, rekreační přitažlivostí a vybaveností,

¹ lesní půda přístupná veřejnosti (zejména bez lesů Ministerstva obrany a některých dalších území).

lesnatostí, ale také s již zmiňovaným výskytem lesních plodin (ŠÍŠÁK, RIEDL 2013), jejichž sběr je mimo lesy hospodářského charakteru povolen také v II. a III. zóně národních parků ČR (viz kapitola 3.2.) a v některých dalších zvláště chráněných územích.

Údaje z tohoto výzkumu ukazují na růst významnosti mimoprodukčních funkcí lesa a vypovídají o důležitosti zdravotně-hygienické a sociálně-rekreační funkce lesa pro českou veřejnost.

3.2. Národní parky České republiky

Po dlouhou dobu své existence byl člověk moudrý (*Homo sapiens*) živočišným druhem jako kterýkoliv jiný. Bojoval o přežití v konkurenci s jinými příbuznými druhy a přímo ohrožoval některé druhy, které byly předmětem jeho lovu. Nelze tedy vyloučit, že právě člověk přispěl k vyhubení mamutů a dalších velkých savců (MENTBERGER 2006), a již v hluboké historii lidské společnosti lze též zdokumentovat výrazný vliv člověka na stav původních lesů. Odpradáva poskytovaly rozsáhlé hvozdy, které pokrývaly převážnou část našeho území, nepřiliš početnému obyvatelstvu všestranný užitek. V prvé řadě dřevo sloužilo k otopu a stavbě obydlí (KŘIVÁNEK et al. 2009), lesy byly poškozovány žďářením², jehož cílem bylo získávání zemědělské půdy (SIMON et al. 2010). Na druhé straně si lidé již dávno uvědomovali, že některé jevy, rostliny a živočichové si zasluhují z nejrůznějších důvodů ochranu (MENTBERGER 2006).

První zákonnou normu představoval u nás zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956. Jeho přijetí vytvořilo dle SIMONA et al. (2010) legislativní podklad pro další postupnou tvorbu sítě velkoplošných a maloplošných chráněných území. Významnou součástí všech kategorií vyhlášených chráněných území a chráněných přírodních útvarů (s výjimkou chráněných parků a zahrad) zde byly lesy. Způsob péče o lesy v chráněných územích nebyl ovšem v tomto zákoně nijak specifikován.

Současná platná právní norma ze dne 19. února 1992 je zákon České národní rady č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon spolu s navazujícími a souvisejícími právními předpisy řeší komplexně problematiku ochrany přírody a krajiny v České republice (MENTBERGER 2006) a po řadě dílčích úprav a novel (poslední přijata v roce 2009) platí až do současné doby. Podle SIMONA et al. (2010) překonala Česká

² jednoduchá příprava nové zemědělské půdy spálením lesního porostu; žďár byl po malých úpravách připraven k osetí (Ilustrovaný encyklopedický slovník 1982)

republika přijetím tohoto zákon, který odpovídá současným evropským i světovým trendům a koncepcím ochrany přírody a krajiny, své legislativní zpoždění z minulosti.

Dle části třetí zákona č. 114/1992 Sb., hlavy první, § 14 lze za kategorie zvláště chráněných území vyhlásit území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná a přitom stanovit podmínky jejich ochrany.

Kategorie zvláště chráněných území jsou:

- národní parky (NP),
- chráněné krajinné oblasti (CHKO),
- národní přírodní rezervace (NPR),
- přírodní rezervace (PR),
- národní přírodní památky (NPP),
- přírodní památky (PP).

Národní park je rozsáhlé území jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, jehož značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam (NĚMEC 1996). Jako vzácné enklávy živé přírody jsou národní parky protipólem negativní tváře našeho světa (SANETŘÍK 2004).

Metody a způsoby ochrany národních parků jsou odstupňovány na základě členění území národních parků zpravidla do tří zón ochrany přírody vymezených s ohledem na přírodní hodnoty, jak stojí v zákoně č. 114/ 1992 Sb. Nejprísnější režim je zpravidla v první zóně, ve které jsou soustředěna přírodně nejcennější území, jak je uvedeno v Příloze číslo 2.

V České republice se nacházejí celkem 4 národní parky. V terénu jsou na přístupových cestách označeny zelenými tabulemi s velkým státním znakem, s nápisem Národní park a název – např. Národní park Šumava (RUBÍN et al. 2003).

Podkladem pro ochranu přírody a krajiny na území národního parku je plán péče, schvalovaný na období zpravidla deseti let. Pohyb osob v území je usměrňován návštěvním řádem a výkon státní správy zajišťuje správa národního parku (MENTBERGER 2006).

Ochrana přírody a péče o les ve zvláště chráněných územích se stala společným úkolem lesního hospodářství a orgánů ochrany přírody (VACEK, PODRÁZSKÝ 2008), jejichž cílem je naplňovat mimoprodukční ochranné environmentální funkce lesa, ale také v rámci možností zpřístupňovat národní parky jejich návštěvníkům.

Národní park	Datum vyhlášení	Rozloha v ha	Rozloha v km ²
NP České Švýcarsko	1.1.2000	7 900	79
Krkonošský národní park	17.5.1963	36 300	363
NP Podyjí	20.3.1991	6 259	63
NP Šumava	20.3.1991	69 030	690

Tab. číslo 3: Národní parky ČR v číslech (AOPK ČR 2013)

Jak uvádí KOS (2011), každý ze čtyř národních parků České republiky je typický svým reliéfem. České Švýcarsko je charakteristické svými pískovcovými skalními městy. V případě Krkonoš se jedná o nejvyšší české horstvo, modelované velmi výrazně čtvrtohorním zaledněním. Podyjí nabízí hluboké, místy kaňonovité údolí zahloubené do okolního reliéfu, na Šumavě se pak setkáme s rozlehlými horskými pláněmi a několika jezery ledovcového původu.

3.2.1. Národní park ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Nadmořská výška 120 m – 619 m

České Švýcarsko je skutečný krajinný klenot České republiky. Jeho unikátnost a lze říci i celoevropský význam spočívá v mimořádné pestrosti jeho povrchu, v němž se střídají horní plochy původně celistvé pískovcové tabule v polohách kolem 400 m n. m. s hlubokými kaňonovitými údolními a úzkými skalnatými roklemi (RUBÍN et al. 2003). Unikátní geomorfologie pískovcového skalního města a na ní vázaná biodiverzita jsou hlavním předmětem NP. Lesní společenstva zastupují na čedičových tělesech druhově bohaté květnaté bučiny, svým složením ostře kontrastující s kyselými bučinami, borovými a smrkovými lesy na pískovcích (MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR³ 2000). Jak uvádí SPRÁVA

³ Ministerstvo životního prostředí ČR dále uváděno pod zkratkou MŽP ČR

NÁRODNÍHO PARKU (2001-) v komplexním hodnocení z roku 2009, významný podíl lesních ekosystémů tvoří uměle založené lesy se zcela změněnou druhovou skladbou a prostorovou strukturou. Bohatě strukturovaná přirozená lesní společenstva byla v minulých třech staletích nahrazena monokulturními porosty hospodářsky prosazovaných dřevin, jako je smrk ztepilý (*Picea abies*) či geograficky nepůvodní borovice vejmutovka (*Pinus strobus*). Vzácnou flóru zastupují například plavuň pučivá (*Lycopodium annotinum*) nebo rojovník bahenní (*Ledum palustre*), vzácné živočichy reprezentuje rys ostrovid (*Lynx lynx*), výr velký (*Bubo bubo*) nebo sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*). Nejznámějším útvarem národního parku je v Evropě unikátní skalní most Pravčická brána (MŽP ČR 2000). Velkou a zatím nedoceněnou hodnotou NP České Švýcarsko v evropském měřítku je i skutečnost, že se v jeho hranicích nenacházejí – s výjimkou osady Mezná a Mezní Louky – žádná trvalá lidská sídla (RUBÍN et al. 2003). V území a při jeho okraji jsou však cenné objekty lidové architektury (MŽP ČR 2000).

Území NP je v době sucha vážně ohroženo nebezpečím vzniku lesních požárů. Správa NP v důsledku této skutečnosti zabezpečuje rozsáhlá preventivní opatření. V rámci prevence jsou organizovány pravidelné lesní služby (požární hlídky) se zaměřením na včasnou lokalizaci případných lesních požárů (SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU 2001-).

Z hlediska domácího i mezinárodního cestovního ruchu a turistiky patří NP České Švýcarsko k oblastem prvořadého významu. Ochranný režim je zde rozdělen do tří zón, z nichž první zóna představuje asi 21% plochy parku a má nejprísrnější ochranný režim. Jako bilaterální národní park je navštěvován českými i německými občany, ale nechybějí ani jeho obdivovatelé z Nizozemska, Polska a dalších zemí (RUBÍN et al. 2003).

3.2.1.1. Národní park a programy pro děti

Od roku 2000 se správa NP České Švýcarsko věnuje environmentální výchově a vzdělávání, organizuje aktivity s ekologickými tématy pro předškolní i školní děti a mládež, organizuje přednášky, nabízí interaktivní programy a realizuje brigády na pomoc přírodě. Pro školní děti pořádá správa NP zdarma exkurze a školní výlety do nejrůznějších míst parku, jejichž součástí jsou i praktické aktivity (odchyt a určování půdního hmyzu, měření teploty, určování pH) a seznámení se s historií parku.

Exkurze jsou zaměřené na:

- historii Českého Švýcarska, význam skalních hradů a hrádků v Českém Švýcarsku, život lidí před dvěma sty lety, využití lesa a krajiny místními lidmi,

- poznávání historie regionu, vznik pískovců, a dále seznámení s faunou a florou zařazenou do Evropské soustavy Natura 2000, borovici vejmutovku a důvod kácení v NP,
- potravní řetězec, vysvětlení pojmů predátor, potrava, oběť, lov, obrana, přizpůsobení k získání potravy,
- lososa obecného, jeho reintrodukci, nadměrný lov, vliv velkých staveb na řekách, rybí přechody,
- vyhynulé druhy NP (medvěd brtník, tarpan lesní, želva bahenní, tetřev hlušec, vlk), reintrodukci, pytláctví.

NP dále umožňuje variantu volby individuálního programu s kombinací několika témat.

Správa NP nabízí školám také soubor přednášek, které jsou realizovány přímo ve školách a jsou poskytovány zdarma.

Přednášky jsou tematicky zaměřené v duchu exkurzí na:

- historii národního parku a pravidla chování v NP,
- vyhynulé druhy živočichů a reintrodukci,
- druhy živočichů a rostlin žijících v NP,
- geologický vývoj území NP (SPRÁVA NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO 2010).

3.2.2. KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK

Nadmořská výška 383 m – 1602 m

Krkonoše jsou významným přírodním a kulturně historickým regionem na severu Čech (MŽP ČR 2000) a přestože nedosahují velehorské výše, přitahují mimořádnou pozornost přírodovědců i turistů (RUBÍN et al. 2003). Jejich význam spočívá v neobyčejné rozmanitosti krajiny i množství rostlinných a živočišných druhů, které se zde vyskytují. Najdeme zde listnaté a smíšené lesy na úpatí hor, přirozené i druhotné horské smrčiny, klečové porosty a květnaté horské louky, ledovcové kary s pověstnými botanickými zahrádkami i rozsáhlou lišejníkovou tundru na nejvyšších hřebenech (MŽP ČR 2000). Jak popisuje RUBÍN et al. (2003), husté horské lesní porosty tvořily ve 14. století ochranu Čech před útoky ze severu, později (v 16. století) docházelo k přílivu obyvatel z alpských zemí, k těžbě dřeva pro výstavbu

roubených chalup (*bud⁴*) a plavení dřeva pro potřeby Kutnohorských dolů. Odlesněné plochy byly poté využívány pro pastevectví. Těžba podporována rozvojem sklárství v podhůří zdecimovala původní porosty. Na přelomu 18. a 19. století začal proces soustavného zalesňování holin a vznikaly rozsáhlé smrkové monokultury, které byly ve druhé polovině 20. století silně postiženy průmyslovými imisemi. V důsledku rozsáhlých těžebních zákroků se o Krkonošském národním parku (KRNAP) někdy mluví jako o jednom z nejohroženějších národních parků světa. Území KRNAP se člení na tři zóny. I. a II. Zóna má nejpřísnější ochranný režim, kde je pohyb povolen pouze po značených turistických trasách, III. zóna se intenzivně využívá pro turistiku, zimní sporty a rekreaci; pohyb v lese je povolen i mimo vyznačené trasy. Krkonoše se svým chladným, velmi vlhkým klimatem a převažujícím západním prouděním vzduchu od Atlantského oceánu (MŽP ČR 2000) patří k nejvýznamnějším oblastem cestovního ruchu v České republice. Už v 19. století ztratily horské boudy svou zemědělskou funkci a nahradila ji úloha rekreační a turistická (RUBÍN et al. 2003). Pramení zde čtyři významné vodní toky – Labe, Úpa, Jizerka a Muhlava (MŽP ČR 2000).

Krkonošský národní park je součástí celosvětové sítě biosférických rezervací programu Člověk a biosféra UNESCO (MŽP ČR 2000).

3.2.2.1. Národní park a programy pro děti

Krkonošský národní park organizuje vzdělávací programy určené zejména pro žáky základních škol od poloviny 70. let s heslem „**Nás učí příroda**“ vedené formou přednášek, exkurzí, projektového vyučování, brigád či workshopů a rozdělených do 3 skupin:

- a) přednášky ve školách k regionální výchově, biologii nebo ekologické výchově,
- b) exkurze a programy po Krkonošském národním parku,
- c) exkurze a programy částečně v učebně, částečně v přírodě.

V každé skupině nabízí KRNAP kolem 10 programů zaměřených na:

- historii Krkonošského národního parku, vznik Krkonoš, ochranu přírody – fauny a flory, vegetační stupně,
- faunu Krkonoš, vyhynulé druhy, přemnožené druhy,
- zimní Krkonoše, historii dob ledových, sněhové laviny, lyžování,
- geomorfologický vývoj Krkonoš,

⁴ Tradiční název jednotky horského osídlení, sestávající z několika stavení v sev. a vých. Čechách, hl. v Krkonoších; též název některých tur. chat (Ilustrovaný encyklopedický slovník 1980).

- vodu v Krkonoších, péči o vodní toky, sníh, led, ledovcová jezera, faunu a floru vod a okolí,
- floru Krkonoš dle vegetační pásmovitosti, rašeliniště, invazní rostliny,
- krkonošské lesy dle vegetačních stupňů, porovnání smíšeného lesa s monokulturou, kalamity, hospodaření v lesích národního parku, ochranu lesa,
- myslivost v Krkonoších, historii myslivosti, mysliveckou etiku,
- lišejníky – jejich význam a využití.

Dále park organizuje množství jednorázových akcí pro školy a veřejnost. Veškeré programy KRNAP jsou zpoplatněné (SPRÁVA KRNAP 2010a).

3.2.3. Národní park PODYJÍ

Nadmořská výška 226 m – 536 m

NP Podyjí, který se vyznačuje mimořádnými scenériemi, tvořenými pestrou mozaikou skalních amfiteátrů a srázných stěn, meandry, rozsáhlými suťovými poli a těžko prostupnými stržemi, ale i nivními loukami podél Dyje a prosluněnými lesostepmi s pestrými koberci teplomilných rostlin, je ukázkou výjimečně zachovalého říčního údolí v bohatě zalesněné krajině na hranici s Rakouskem (MŽP ČR 2000). Krajina a především její hlavní vegetační kryt – lesy – byly v minulosti (od poloviny 18. století) pozmeněny lidskou činností. Smíšené listnaté lesy na přístupnějších lokalitách byly většinou nahrazeny zejména smrkovými monokulturami, údolí Dyje si však zachovalo ráz s převahou smíšených listnatých lesů (VRŠKA 2011). Právě toto, člověkem téměř nedotčené údolí dlouhé 40 km, je dnes, jak uvádí RUBÍN et al. (2003), jedinečným fenoménem, který bychom jinde ve středu Evropy marně hledali. Podíl na tom má skutečnost, že území bylo jakožto hraniční pásmo v letech 1948 – 1989 veřejnosti nepřístupné, což dle VRŠKY (2011) znamenalo útlum lesnické činnosti a intenzivní lesnické hospodaření bylo dále provozováno zejména na zvlněné plošině nad údolím. Pro území je charakteristická mimořádná rozmanitost vyskytujících se živočišných a rostlinných druhů a jejich vysoká koncentrace na relativně malé ploše. Významná druhová pestrost rostlin a živočichů je podmíněna polohou chráněného území na rozhraní dvou biogeografických soustav - západní hercynské a východní panonské, popř. karpatské

(MŽP ČR 2000). Lesy na území parku tvoří pestrou mozaiku rozličných společenstev od zakrslých teplomilných doubrav na strmých svazích nad řekou Dyjí, přes habrové doubravy, bukové doubravy, lipové javořiny až po zbytky dubových bučin s jedlí a tisem v nejvyšších polohách. V celém údolí jsou rozesety malé enklávy tzv. reliktních borů – tedy skalních výchozů se solitárními borovicemi a břízami. Najdeme zde více než sto druhů dřevin i zbytky porostů pralesovitého charakteru, které jsou dlouhodobě ponechány samovolnému vývoji (VRŠKA 2011, RUBÍN 2003).

Ochranný režim je odstupňován do tří zón. První zóna má nejpřísnější ochranu. Leží v pohraničí, kde tvoří Dyje státní hranici s Rakouskem a NP Podyjí tak bezprostředně navazuje na NP Thayatal, vyhlášený k ochraně dyjského údolí rakouskou vládou r. 2000 (RUBÍN et al. 2003).

Z turistického hlediska je NP Podyjí územím bezesporu perspektivním pro pěší turistiku a cykloturistiku. Lákají zejména nevšední krajinné scenérie kolem hlubokého údolí Dyje, ale zasvěcenější návštěvník ocení i výše zmíněné mimořádné bohatství živé přírody (RUBÍN et al. 2003).

3.2.3.1. Národní park a programy pro děti

Správa národního park Podyjí provozuje environmentální výchovu a osvětu formou organizovaných vycházek a exkurzí, jichž pořádá během roku více než dvě desítky.

Tyto vycházky jsou s ohledem na roční období různorodého zaměření:

- na podrost listnatých lesů v časném jaru a srovnání s letním obdobím,
- na zásady péče o les v NP Podyjí, praktické ukázky péče o lesní porosty, ukázky částí lesa ponechaných samovolnému vývoji,
- na návštěvu vyhlídek - cyklistický výlet podél „železné opony“,
- na poznávání nočních druhů motýlů a jejich strategie pro přežití,
- pozorování a určování ptáků, poslech ptačích hlasů,
- na život v řece a vliv vodních děl na Dyji (ve spolupráci s Národním parkem Thayatal),
- na seznámení s mykoflórrou západní části NP Podyjí, poznávání nalezených hub,
- na péči o vřesoviště, pastvu v národním parku, ukázky práce s ovčí vlnou

NP Podyjí nabízí dále vycházky do přírody spojené s poslechem koncertů jazzového Znojemského hudebního festivalu (SPRÁVA NP PODYJÍ 2012).

3.2.3.2. Evropský diplom Rady Evropy

Národní park Podyjí je držitelem Evropského diplomu Rady Evropy (MŽP ČR 2000), je držitelem ocenění, které Rada Evropy uděluje významným chráněným územím od r. 1966. Zatím je takto oceněno přes 50 chráněných území v Evropě, která splnila přísná kritéria kvality i správy daného chráněného území. V letech 1999 - 2000 proběhlo v Radě Evropy prověřování kandidátů na základě návrhu příslušných orgánů České republiky, včetně nezávislého expertního posouzení jednotlivých chráněných území (QCM 2012). Posuzovaná oblast musí dle COUNCIL OF EUROPE (2012) splňovat stanovená kritéria a zahrnovat reprezentativní zástupce živočichů či rostlin, prvky geologické nebo krajinné, které mají mimořádný evropský význam (způsob ochrany přírodního dědictví, dědictví z oblasti vědy, kultury či estetického nebo rekreačního charakteru). Evropský diplom je udělován na jasně ohraničené období 5 let a poté je opětovně prověřována jeho oprávněnost. Tímto způsobem je účinně zajištěn zájem jednotlivých zemí nezpronevřit se daným zásadám ochrany hodnocených chráněných území.

Evropský diplom představuje vyjádření evropské sounáležitosti v ochraně přírody, ocenění péče našeho státu o přírodní dědictví, ale i ocenění postojů místních obyvatel (QCM, 2012).

3.2.4. Národní park ŠUMAVA

Nadmořská výška 600 m – 1378 m

Lesnaté pohoří podél bavorsko-rakouské hranice je pověstné svojí rozlohou, tajuplností a krásou. Les inspiroval řadu básníků, spisovatelů či skladatelů. V centrální části je až 85% plochy pokryto lesem (MŽP ČR 2000). Jak uvádí RUBÍN et al. (2003) chladnější a vlhčí podnebí ovlivnilo vznik četných mokřadů, rašelinišť a ledovcových jezer. Ve vyšších polohách nalezneme pozůstatky pralesovitého charakteru (MŽP ČR 2000).

Rozsáhlá lesní plocha dlouho tvořila těžko prostupnou hranici Čech. Počátkem 17. století byl však přirozený lesní porost se smrkem, jedlí, bukem a javorem klenem (*Acer pseudoplatanus*), pokrývající komplexně pohoří, nahrazován uměle smrkovými monokulturami, které vykazovaly rychlý růst, ale vyšší zranitelnost přemnožením kůrovce, bekyně mnišky a větrnými nárazy. Toto působení civilního obyvatelstva v šumavské

oblasti bylo zastaveno po roce 1948, což přispělo k zachování nedotčené části přírody (RUBÍN et al. 2003). Zbytky původního hercynského smíšeného lesa obohaceného ještě o jilm horský (*Ulmus glabra*) je možné pozorovat v Boubínském pralese, který slouží jako významná přírodní laboratoř k získávání vědeckých poznatků již více než 130 let (ZIEGLER 2009). Území celého NP je domovem řady chráněných druhů zvířat a rostlin, z nichž mnohé představují relikty z doby ledové (MŽP ČR 2000). K jejich ochraně přispívají přísná opatření a rozdělení národního parku Šumava do tří zón. V I. zóně je příroda ponechána přirozenému vývoji bez zásahu člověka. Pohyb návštěvníků je zde povolen pouze po turisticky značených trasách.

Spolu s bavorskou částí Bayerischer Wald a rakouským Böhmerwald představuje Šumava největší středoevropský komplex lesů (RUBÍN et al. 2003). Výjimečnost této „Zelené střechy Evropy“ dotváří i prolínající se stopy historického osídlení a s řadou technických památek (MŽP ČR 2000), které přispívají k navrácení turistického ruchu do oblasti Šumavy. Rozšířená je pěší, lyžařská a cykloturistika (RUBÍN et al. 2003). Na území národního parku navazuje Chráněná krajinná oblast Šumava (MŽP ČR 2000).

Národní park Šumava je součástí celosvětové sítě biosférických rezervací programu Člověk a biosféra UNESCO (MŽP ČR 2000).

3.2.4.1. Národní park a programy pro děti

Národní park Šumava nabízí programy environmentální výchovy pořádané především v terénu s mottem „**Národní park Šumava je tou nejlepší učebnou pod širým nebem**“. Programy jsou organizovány pod záštitou 3 středisek environmentální výchovy:

1. Stožec,

kde jsou pořádány pobytové programy pro žáky základních až středních škol, ale také jednodenní výukové programy, které zpravidla probíhají přímo v ekosystémech šumavské přírody. Tyto programy jsou rozděleny dle témat (les, voda, půda, fauna, historie atd.) a jsou zaměřené např. na:

- pravidla chování v NP Šumava, ochranu přírody, hlavní společenstva a významná místa NP,
- lesní ekosystémy v NP Šumava, historii osídlení, plavení dřeva,
- lovení vodních bezobratlých, práci s lupou či mikroskopem, koloběh vody v přírodě, srovnání 3 různých vodních biotopů v NP Šumava,

- ukázkou rolí živočichů ve vzájemných vztazích v NP Šumava, jejich chování a závislost na okolním prostředí,
- šelmy v ČR, způsob života, význam šelem v přírodě,
- život našich ptáků, vztahy a životní zvyky opeřenců.

2. Kašperské Hory,

kde jsou celoročně organizovány desítky výukových programů pro žáky mateřských až středních škol v okolí Kašperských hor a dále na území NP, případně v učebně střediska s obdobným zaměřením jako v SEV Stožec.

3. Vimperk,

kde jsou pořádány výukové programy pro žáky mateřských až středních škol zaměřené na přírodu a život v NP Šumava, ale také programy pro rodiče s dětmi orientované na poznávání šumavské přírody a tvorbu z přírodních materiálů.

Programy a aktivity ve střediscích environmentální výchovy NP Šumava jsou zpoplatněné (SPRÁVA NP ŠUMAVA 2008).

3.2.5. Mezinárodní význam národních parků

Všechny národní parky mají svůj protějšek na území sousedního státu – jedná se o bilaterální, hranice překračující národní parky. Správy národních parků jsou členy Federace EUROPARC, panevropské organizace sdružující obdobná chráněná území Evropy (MŽP ČR 2000), jejímž prvním českým členem se v roce 1990 stal Krkonošský národní park. V roce 2000 pak vznikla národní sekce EUROPARC Česká republika, jedna ze sedmi existujících (Německo, Itálie, Španělsko, Atlantské ostrovy, Pobaltské státy, Francie, Česká republika). Mezi hlavní aktivity české sekce EUROPARC patří pořádání tematických setkání pracovníků členských organizací, propagace a naplňování myšlenek federace EUROPARC (FAJFR 2013), jejímž hlavním posláním je být přední evropskou organizací pro chráněné přírodní oblasti, která sdružuje specializované odborníky, subjekty státní správy, řídicí orgány a příznivce za účelem zvýšení efektivnosti při zachování a prohloubení hodnot přírodního a kulturního dědictví na zemi i na moři pro blaho a prospěch současných a budoucích generací (GUY 2013), dále práce s mládeží, integrace do evropské ochrany přírody a budování přeshraničních chráněných území.

Project Junior Ranger neboli Mladý strážce, jeden ze stěžejních programů federace EUROPARC pro práci s mládeží, jehož součástí jsou Krkonošský národní park, národní

park Šumava a národní park České Švýcarsko, seskupuje mladé lidi žijící v blízkosti chráněných území. Mladí strážci se účastní mezinárodních seminářů a táborů vedoucích k mezinárodnímu sdílení zážitků a zkušeností mezi dětmi v duchu hesla: „Jednáme, abychom chránili evropské přírodní a kulturní dědictví.“ (FAJFR 2013, SPRÁVA KRNPAP 2010b).

3.2.6. Péče o lesy v národních parcích

Péče o lesy v národních parcích vychází z jejich hlavního poslání, jímž je zachování a obnovení přírodních ekosystémů, rostlinných a živočišných společenstev a jejich diverzity vázané na samovolný vývoj lesů.

Současný stav českých lesů, podobně jako v sousedních státech střední Evropy, je výsledkem jejich hospodářského využívání, vlivu znečištěného ovzduší v předchozích obdobích, výsledkem kulturního a politického vývoje (PATZELT 2005, VRŠKA 2011).

V podmínkách střední Evropy je vliv člověka na přírodní prostředí patrný již několik tisíc let, tudíž zde nenajdeme rozsáhlé komplexy původních lesů (pralesů). Kulturní lesní porosty, které jsou svému původnímu stavu značně vzdáleny, existují (mimo jádrové zóny) i v národních parcích (VRŠKA 2011). Na velké části území parků tak pozorujeme porosty s jednotvárnou druhovou, věkovou a prostorovou skladbou (PATZELT 2005).

Oprávněná je obava o trvalost užitků těchto porostů (VACEK, PODRÁZSKÝ 2008), které dnes vyžadují intenzivní péči, protože nemají přirozenou odolnost proti kalamitám, ať už biotickým (např. kůrovec), či klimatickým (sněhové větrné polomy a vývraty) (PATZELT 2005). Úkolem této péče je upravit v pozměněných porostech dřevinnou skladbu, porostní strukturu a texturu (horizontální členění na jednotlivá vývojová stadia) tak, aby se v hlavních parametrech přiblížily modelu potenciální přirozené vegetace, tj. vegetace, která by se zde za stávajících stanovištních podmínek vytvořila, kdyby do vývoje nezasahoval člověk (VRŠKA 2011).

Zbytky přírodních a přirozených lesů NP představují poslední články rovnováhy středoevropské krajiny se značnou biodiverzitou a ekologickou stabilitou. Po tři staletí aplikace principů trvalosti, kdy chápeme lesy nejen jako zdroj obnovitelné dřevní suroviny, ale i jako nástroj tvorby životního prostředí, jsou přirozené lesy modelem pro postupy pěstebních technologií zakládání lesů, výchovy a obnovy lesních porostů, které více vyhovují požadavkům trvalosti produkce (VACEK, PODRÁZSKÝ 2008). Tyto technologie označujeme jako „obnovní management“. Nejedná se již o standardní lesnické

hospodaření, jehož logickým cílem je produkovat dříví a vytvářet vlastníkovvi lesa zisk, ale o proces aktivního návratu kulturních a nepůvodních porostů do stupně přirozenosti - „přírodě blízký les“.

V lesních porostech se ponechávají větrem vzniklé plochy disturbancí s odumřelými stojícími i ležícími stromy cílových druhů dřevin. Těmito plochami s povalenými stromy se dostává do porostů teplo a světlo a dochází k přirozenému zmlazení dřevin. Tlející dřevo je prostředím pro specifické druhy organismů, vytváří se členité porostní okraje a vzniká tak velmi pestrá mozaika mikrostanovišť, na niž je vázána vysoká úroveň druhové rozmanitosti, která v usměrněném hospodářském lese nemůže vzniknout a která je největším bohatstvím přírodě blízkých lesů.

To je hlavní rozdíl v poslání lesů hospodářských a lesů v národních parcích (VRŠKA 2011). Přírodě blízký les se tak stává nenahraditelnou složkou infrastruktury naší krajiny (VACEK, PODRÁZSKÝ 2008).

3.3. Lesnické parky České republiky

Lesnický park je chápán jako snaha o trvale udržitelné lesnické hospodaření (MZ 2011) a jeho území slouží jako ukázkový (demonstrační, modelový, vzorový) objekt trvale udržitelného hospodaření v lesích a v krajině prostého radikálních zvrátů ve smyslu rovnováhy všech 3 pilířů (eAGRI 2013).

Sloganem lesnických parků je, jak uvádí MZ (2011): „*Území pro přírodu i pro lidi*“. Toto heslo vyjadřuje právě úsilí o rovnováhu pilířů trvale udržitelného rozvoje, tedy:

1. pilíře ekologického (environmentálního),
2. ekonomického (zachování hospodářského využití území s cílem produkce dřeva jako jednoho z mála obnovitelných přírodních zdrojů i poskytování lesnických služeb, které by se měly stát součástí ekonomického systému v LH),
3. sociálního (zachování pracovních příležitostí pro místní obyvatele, podporu vhodných typů rekreačního využívání apod.).

Lesnický park slouží:

- a) k zachování a zvyšování přírodních hodnot území a hodnot lesních ekosystémů bez rizika destrukce lesních porostů,
- b) k vědeckému výzkumu, monitoringu, výchově odborné (vzdělávání v rámci školního systému) a/nebo laické veřejnosti (lesní pedagogika),

- c) k rozvoji udržitelného turismu, myslivosti a dalších zájmů veřejnosti s cílem kvalitní informovanosti veřejnosti o způsobech obhospodařování lesů, o významu lesů a lesnictví a o přínosech využívání dřeva jako obnovitelné suroviny,
- d) k prezentaci srovnání trvale udržitelného hospodaření a přírodě blízkého hospodaření na vybraných plochách,
- e) k harmonizaci zájmů lesního hospodářství se zájmy ochrany přírody, se zájmy místních obyvatel i zájmových skupin,
- f) k podpoře spolupráce s mezinárodními projekty se zaměřením na trvale udržitelné hospodaření v krajině, zejména v rámci mezinárodní sítě modelových lesů,
- g) jako demonstrační objekt ve smyslu Národního lesnického programu s cílem příkladného řešení příležitosti⁵ (eAGRI 2013, MZ 2011).

Veřejnost má možnost seznamovat se v lesnickém parku v rámci naučných stezek s tématy jako například význam lesa, lesnictví, výroba dřeva. Lesnické parky jsou ukázkou lesnického hospodaření, příkladem rovnovážného rozvoje přírodního prostředí za současného neomezování aktivit lidí, kteří jsou součástí krajiny, v níž žijí (MZ 2011).

3.3.1. Křivoklátsko

Dne 13. května 2010 byl v křivoklátských lesích slavnostně založen první lesnický park v ČR - „Lesnický park Křivoklátsko“ (MZ 2011).

Charakteristickým krajinným prvkem Křivoklátska jsou rozsáhlé souvislé plochy lesů, zabírající 63% území (ZIEGLER 2009). Mezinárodní význam této oblasti z hlediska ochrany přírody a krajiny je především dendrologický a lesnický. Oblast představuje nenahraditelnou středoevropskou banku lesních dřevin pro geomorfologicky a mikroklimaticky členitý reliéf (RUBÍN et al. 2003).

⁵ Příležitosti:

- využití rekreačního potenciálu lesů,
- posílení polyfunkčního poslání lesů, zejména ve vlastnictví státu,
- na základě principu předběžné opatrnosti zlepšovat druhovou a prostorovou strukturu lesů,
- zvýšení přínosu lesů pro rozvoj venkova.

Druhá skladba lesních porostů s 84 druhy dřevin je na Křivoklátsku, jak uvádí ZIEGLER (2009), jen málo pozměněna člověkem. RUBÍN (2003) pak popisuje průběh zalesnění této významné středočeské lokality. Před 20 000 lety, na sklonku doby ledové, byla větší část středních Čech bezlesá, nanejvýš tundrovitá. S oteplováním se začala šířit nejprve bříza a borovice, později líska a dub. Asi před 10 000 lety vznikaly v teplejších enklávách háje s habrem, javorem, lípou a jilmem, smrk se objevoval pouze v chladnějších lokalitách. Od té doby se datuje první osídlení člověkem – lovcem. V době před 4500 lety je zaznamenán výskyt buku, jedle a stínomilného tisu. Na sušších místech se uchovaly smíšené doubravy (významné dubové bučiny), borovice a bříza jsou omezeny na extrémní polohy skalek a sutí, kde se vyskytují habrové a lipové javořiny, v nichž je hojně zastoupen i chráněný tis červený (dle RUBÍNA (2003) evidováno 3000 jedinců). Na jižních a na vrcholových partiích přecházejí společenstva lesů v původní „pleše“ s bylinným teplomilným krytem (ZIEGLER 2009). Přírozenou skladbu lesa pozměnil člověk v posledních stoletích. Holiny po těžbě stavebního dřeva a dřeva pro pálení dřevěného uhlí začali lesníci osazovat smrkovými monokulturami (RUBÍN et al. 2003). Dnešním cílem je však přizpůsobit pěstební plán obnově původní skladby zdejšího lesa.

Křivoklátsko má prvořadý význam z hlediska přírodovědeckého. Vhodné životní podmínky, pestré geologické a geomorfologické i klimatické poměry umožnily vznik řady společenstev a ekosystémů, které jsou dodnes málo ovlivněny činností člověka (ZIEGLER 2009).

Dne 22. 4. 2011 byl založen „Lesnický park Masarykův les Křtiny“, 11. 5. 2011 byl slavnostně vyhlášen „Lesnický park Bezděz“. K 5. 4. 2013 se na území České republiky rozprostírají 3 lesnické parky (LESY ČR 2012).

3.4. Národní parky Kanady

Kanada je druhou největší zemí na světě rozkládající se na území o rozloze 9 984 670 km², odpovídající velikosti území Evropy (BISHOP 2008).

Národní parky, které jsou přírodními klenoty Kanady, se rozprostírají na ploše 222 700 km² a slouží jako forma prezentace životního prostředí Kanady specifického nejen geografii, ale také historií a zkušenostmi lidí, kteří zde žijí i kteří do Kanady přicházejí jako turisté (PARKS CANADA 2012).

3.4.1. Vývoj národních parků

SKLENIČKA (2006) popisuje vznik národních parků Kanady ve spojitosti s budováním transkontinentální železnice (Canadian Pacific Railway) v osmdesátých letech 19. století. První parky vznikaly z ekonomických důvodů. Zřízení parků mělo přilákat bohaté návštěvníky na západ Kanady a tím podpořit rozvoj budované transkontinentální železnice. Po roce 1885 vznikl park Rocky Mountains, později přejmenovaný na Národní park Banff - první národní park v Kanadě a třetí na světě.

V dnešní době je již 38 kanadských národních parků a rezervací (vedeno v dokumentu National Parks System Plan, 3rd Edition – viz Příloha číslo 5) velikosti od necelých 9 km² (St Lawrence Islands National Park of Canada) až po téměř 45 000 km² (Wood Buffalo National Park of Canada) ustaveno s cílem ochrany a reprezentace výjimečných přírodních oblastí. Tato člověkem téměř nedotčená místa, která se nacházejí v každé provincii či teritoriu od horských oblastí a plání ve středu Kanady přes boreální lesy a tundru směrem k pobřeží Severního ledového oceánu, v oblastech Velkých jezer a ledovců a na mnoha dalších lokalitách, slouží k ochraně jedinečných přírodních jevů, k zabezpečení stanovištní různorodosti, k ochraně volně žijících živočichů a rozmanitých ekosystémů (PARKS CANADA 2012).

3.4.2. Parks Canada a ochrana národních parků

Společnost Parks Canada je jmenována vládou jako orgán zodpovědný za ochranu ekosystémů těchto přírodních oblastí a zároveň, jak PARKS CANADA (2012) uvádí, umožňuje jejich zpřístupnění pro návštěvníky s cílem:

- prezentovat národní parky,
- umožnit návštěvníkům porozumět funkci těchto oblastí,
- umožnit návštěvníkům čerpat z jedinečnosti těchto lokalit bez jejího narušení.

Zákon chrání národní parky proti všem formám exploatace jako je lesní těžba, těžba hornin, těžba ropy a zemního plynu, čerpání vodních zdrojů, a obchodní činnost související s čerpáním živočišných zdrojů jako například sportovní lov (FINKELSTEIN, MCNAMEE 2012).

Cílem Parks Canada je obnovení a udržení ekologické stabilizace národních parků prostřednictvím stabilizace biologicky rozmanitých ekosystémů. Tento úkol vyžaduje dobré pochopení charakteru ekosystémů NP a stresu, jemuž jsou tyto ekosystémy vystaveny. Předpokladem pro úspěšné dosažení tohoto cíle je spolupráce s lidmi, jako jsou

majitelé okolní půdy a podnikatelé, místní obyvatelé, návštěvníci a vláda, jejichž činnost ovlivňuje ekosystémy a jejich udržitelnost.

Národní parky Kanady jsou podobně jako národní parky České republiky rozděleny do zón. Zonace je určena 5 stupni a vymezuje oblasti národních parků dle jejich zranitelnosti vzhledem k ekosystémové stabilitě lokalit a náchylnosti lokalit na antropický vliv.

V I. zóně, je přístup přísně omezen nebo zakázán, II. zóna zahrnuje téměř všechny parky a je určena k ochraně volně žijících živočichů.

Tato zóna je též určena pro outdoorové aktivity, které nevyžadují žádné technické vybavení. V oblastech I. a II. zóny je zakázán motoristický přístup. III. a IV. zóna poskytují vyžití pro návštěvníky (FINKELSTEIN, MCNAMEE 2012). Zde je povoleno provozovat mnohé aktivity (pěší turistiku, vysokohorskou turistiku, plavbu na kánoích, sportovní rybolov, pokud je povolen, atd.). Návštěvníci mohou využít naučných tras, výstav a dalších aktivit (BISHOP 2008). V. zóna zahrnuje obydlené oblasti, centra pro turisty a kancelářské prostory pro správu parku (FINKELSTEIN, MCNAMEE 2012).

Obr. číslo 3: Zákaz rybolovu v Parc national de la Jacques-Cartier (© ADAMOVIČ 2011)

3.4.3. Národní parky a veřejnost

Národní parky byly nejprve orientovány na rekreaci. Vznikaly rekreační komplexy, jako jsou golfové hřiště, tenisové kurty nebo lyžařská střediska. V dnešní době je cílem

Parks Canada poskytnout návštěvníkům příležitost pro aktivní odpočinek kompatibilní s dlouhodobou ochranou přírodních zdrojů.

Pěší turistika, vodní sporty, lyžování a výlety na sněžnicích, jsou aktivity považované za slučitelné s rozvojem parku. Správní sektor každého z národních parků poskytuje servis, při němž přibližuje návštěvníkovi prostředí parku, nabízí informace o volnočasových aktivitách a slouží též jako vzdělávací médium. Systém stezek, informačních tabulí a brožur umožňuje snadnou orientaci pro turisty bez průvodce. Zaměstnanci parku dále provádí osvětu mimo prostory parku. Dělí se o své zkušenosti s dětmi ve školách i s dospělými, kteří doposud NP nenavštívili (FINKELSTEIN, MCNAMEE 2012).

Národní parky jsou inspirujícím přírodním prostředím, které poskytuje ideální podmínky pro splynutí s přírodou a k jejímu pochopení. Vede návštěvníky k respektu a k cílené ochraně životního prostředí. Každý NP je tak útočištěm pro lidského ducha, odkazují na rozmanitost Kanady, jsou zdrojem kanadské hrdosti a tvoří nedílnou součást identity Kanadčanů (PARKS CANADA 2012).

3.4.4. Národní parky a programy pro děti

Kanadské národní parky nabízí množství programů pro děti. Národní parky Québecu nabízí programy pro školy po celém svém rozsáhlém území nebo přímo v prostorách škol rozdělené do 3 kategorií:

a) vzdělávací,

kteří jsou zaměřené na poznávání bohatství NP, porozumění jejich účelu, ale také přiblížení historie. Tyto programy probíhají v observatořích se zaměřením na sluneční soustavu a planety, či paleontologii, nebo přímo v terénu se zaměřením například na život medvědů v NP, na ptactvo NP (pozorování a identifikaci), či rozbor úkolů požárních strážců.

b) rekreačně – vzdělávací,

kteří probíhají přímo v terénu, jsou vedené strážci národních parků s rozdílným zaměřením podle lokality. V okolí řek je cílem zkoumání pobřežních ekosystémů, fjordů, případně celodenní program s plavbou na kánoích a nočním campingem v parku. Pěší turistika boreálními lesy a horskými oblastmi s vyprávěním a ukázkami pozitiv a negativ působení požárů v této oblasti. Program po stopách živočichů NP.

Parc national de la Jacques-Cartier situovaný na východním pobřeží Kanady přibližně 70 km od Québecu hlavního města kanadské provincie Québec o rozloze 670 km² nabízí programy zaměřené na:

- poznání ohrožených ekosystémů s cílem porozumět jejich významnosti a naučit se je chránit,
- poznání geologických útvarů parku, skalisek se zaměřením na vliv ledovců,
- poznání údolí NP, porozumění rozdílnosti vodních, lesních a horských ekosystémů a jejich zranitelnosti antropickou činností,
- poznávání způsobů, jimiž se fauna a flóra parku přizpůsobuje zimním podmínkám (zimní spánek, opad listí, přezimování v bahně atd.), spojené s během na sněžnicích a táborovým ohněm.

c) rekreační,

probíhající přímo v terénu, zaměřené na rozvoj horské pěší turistiky s lezením po skalách, v NP de la Jacques-Cartier pak na rafting s osvojením si raftařské dovednosti na divoké vodě, pochopením jejích vlastností a rizik, a s pozorováním lososů a volavek velkých (*Ardea herodias*).

Národní parky dále nabízí ubytování pro školní výpravy nejrůznějšího charakteru přes ryze komfortní (formou vybavených chat) po dobrodružné – táborové (SÉPAQ 2013).

Obr. číslo 4: Doprava do NP školními autobusy (© ADAMOVIČ 2011)

4. Metodika

Výzkum probíhal metodou dotazníkového šetření s cílem kvalitativně, tedy na malém výběrovém souboru s možností hlubšího vhledu do problému, analyzovat sociálně psychologické procesy, jako je vnímání, interpretace, názory, pocity, myšlenkové pochody, procesy ovlivňování a rozhodování a představy (RIEDL 2005).

Skupina respondentů byli žáci Základní školy s rozšířenou výukou jazyků Fakultní školy Pedagogické fakulty univerzity Karlovy Kladská 1, Praha 2. Šetření probíhalo ve dvou věkových skupinách 9 – 10 let a 13 – 14 let.

	Chlapci	Dívky	Celkem
13 až 14 let	22 (19,3%)	32 (28,1%)	54 (47,4%)
9 až 10 let	26 (22,8%)	34 (29,8%)	60 (52,6%)
Celkem	48 (42,1%)	66 (57,9%)	114 (100%)

Tab. číslo 4: Výběrový soubor

Dotazník byl vypracován v české verzi a obsahoval 15 otázek trojího charakteru:

- OTEVŘENÉ, které nenabízejí žádnou variantu odpovědi. Respondent reaguje na dotaz vlastními slovy, není zde nikterak omezován,
- UZAVŘENÉ, které předem stanovují několik možných variant odpovědí, ze kterých si dotazovaný vybírá tu nejvhodnější,
- POLOUZAVŘENÉ, které jsou kompromisem mezi otevřenými a uzavřenými otázkami. Respondentovi jsou předloženy možnosti výběru odpovědi a doplňující varianta „jiné.“ (KREISLOVÁ 2008).

Cílem bylo zjistit:

- vztah dětí k národním parkům,
- zájem dětí o environmentální výchovu,
- informovanost dětí o vybraných pojmech z lesnického prostředí,
- ovlivnění žáků přístupem pedagogů/školy k environmentálním tématům,
- vliv bydliště rodinných příslušníků a jejich pracovního zaměření na postoj dětí k přírodě.

Jednotlivé otázky v dotazníku byly s respondenty důsledně rozebrány a případné nejasnosti ve formulacích či konkrétní pojmy byly vysvětleny.

Dalšími použitými metodami byly osobní interview s pedagogy s cílem získání informací o přístupu školy k environmentální výchově a o osobním přístupu pedagogů k problematice a sběr sekundárních dat.

5. Výsledky

5.1. Přístup pedagogů základní školy k NP

Po diskuzi s několika zástupci z řad pedagogů usuzují, že motivace vyučujících k účasti žáků na environmentálních programech je velmi malá. Škola je zaměřena na výuku jazyků a sport. Učitelé jsou vedeni k aktivitě dětí v oblasti výtvarné či hudební. Jsou pořádány projektové dny zaměřené na mezinárodní vztahy, orientaci žáků v historii. Škola se aktivně podílí na projektech, kdy děti prodejem svých výtvorů přispívají např. africkým školám či školám v Kosovu. Dále jsou organizovány výměnné pobyty s německými školami. Přírodovědné zaměření je zde minimalizováno. Domnívám se, že tento fakt může být způsoben umístěním školy v centru Prahy, hlavního města, a tudíž omezeným přístupem k lesu. Dotazovaní sdělili, že děti jsou vedeny k přírodě především formou lyžařských výjezdů do Krkonoš či na Šumavu, formou ozdravných pobytů či cyklistických kurzů. Zde se aktivně pohybují v lese, nejsou však hlouběji informovány o procesech probíhajících v lese.

Učitelé dále zdůrazňují, že národní parky sice poskytují informační materiál formou elektronické korespondence či tištěných letáků, ale v rámci množství informačních prostředků, kterými je škola zahrnována, je způsob propagace nedostačující. Pedagogové se též domnívají, že školy z regionů v oblastech národních parků mají k programům snazší přístup, přestože pro pražské děti by měl tento způsob vzdělávání větší význam, protože s lesem neprijdou do kontaktu tak často jako děti na venkově.

Někteří pedagogové zmiňují programy pořádané Lesy hl. m. Prahy vedené lesníky vzdělanými v oblasti lesní pedagogiky. Těchto programů se účastní zejména mladší děti a některé z nich na ně odkazují v dotaznících. Zúčastnění vyučující je považují za přínosné a zábavné, dobře organizované a vzhledem k lesu kvalitně výchovně vedené, negativně však hodnotí způsob předávání informací formou pracovních listů a informačních tabulí, který hodnotí jako nekreativní.

Většina učitelů deklaruje svůj blízký vztah k přírodě a k lesu. Považují les za prostředek k relaxaci, jsou aktivními turisty, lyžaři, cyklisty a návštěvníky národních parků, zejména Krkonoš, Šumavy a Českého Švýcarska.

Pedagogové tvrdí, že by je výjezdy do národních parků v rámci školní výuky zajímaly a že dobře organizované programy považují za atraktivní formu výuky a velký přínos pro děti. Zmiňují však i negativa vyplývající ze školského systému, jimiž jsou např. nedostatečné ohodnocení pedagogů za jejich činnost, míra zodpovědnosti za žáky,

negativní zkušenosti s rodiči a z toho vyplývající velmi nízká motivace pro pořádání těchto výjezdů.

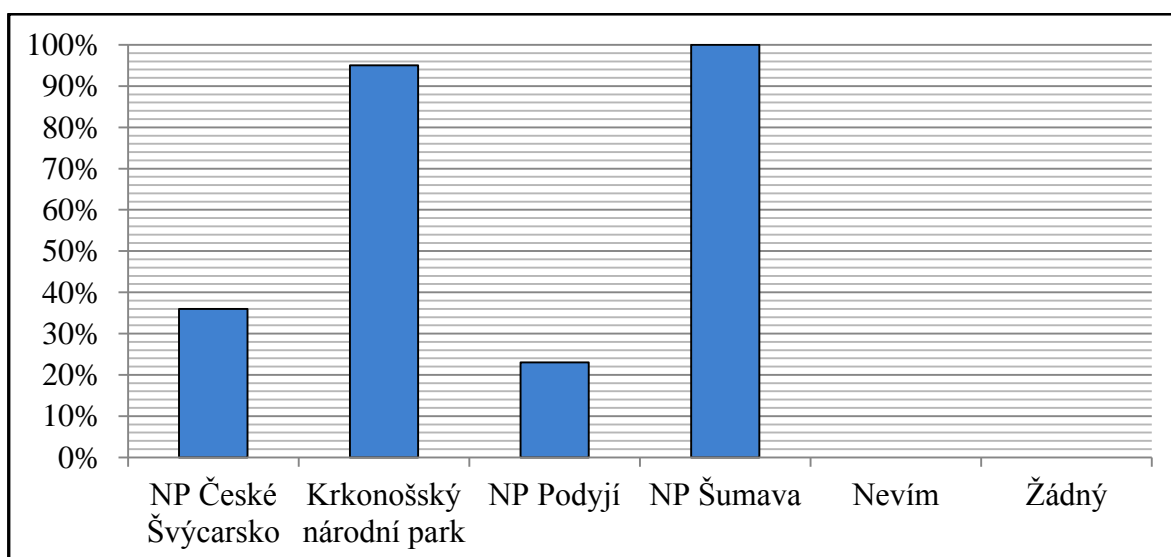
Jako doplňující poznatek nutno zmínit, že pedagogové nejsou dobře informováni o počtu národních parků České republiky, o konkrétních názvech ani o pojmu lesnický park, mají však všeobecné povědomí o přínosech lesa a o způsobu chování v národních parcích.

Z tohoto zjištění usuzuji, že česká dospělá veřejnost - konkrétně pražská - se o téma národních parků zajímá omezeně.

5.2. Přístup chlapců ve věku 13 – 14 let k NP

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 66 dívek a 48 chlapců ve věku 9-10 a 13-14 let. 99 % dotazovaných odpovědělo, že do lesa chodí rádi. Negativní odpověď byla zaznamenána pouze jedenkrát a to ve skupině starších chlapců. Tento chlapec také dále uvádí, že práce v lese je nezábavná a v budoucnu by se chtěl věnovat kariéře profesionálního hráče počítačových her. Jeho aktivity jsou omezené pouze na počítačové hry, sledování televize a sport. Do lesa chodí pouze s rodiči. V tomto případě lze usuzovat, že NP navštívil s rodiči a to Šumavu za účelem rekreace – konkrétně lyžování. Tento dotazovaný je nejvíce vyhraněný.

100% chlapců navštívilo NP Šumava a 95% Krkonošský národní park. 36% dále uvádí NP České Švýcarsko a 23% NP Podyjí, jak je znázorněno v Grafu číslo 1.

Graf číslo 1: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – chlapci 13 – 14 let

100% třináctiletých chlapců chodí do lesa s rodiči, někteří dále uvádí, že se školou a poté zmiňují, že se zúčastnili programu v Kunratickém lese zaměřeném na lesní zvěř, který z 82% hodnotí jako zajímavý, zábavný a přínosný.

Národní parky jsou v této skupině nejčastěji cílem pěších výletů a jízdy na kole. 68% dotazovaných jezdí do národních parků poznávat přírodu a stejný počet také vyhledává NP za účelem lyžařských aktivit. 18% dotazovaných leze po skalách.

Zájmy chlapců ve věku 13-14 let jsou hromadně omezené na hraní počítačových her, sledování televize a sport – zejména florbal. Jeden z dotazovaných zmiňuje hru na hudební nástroj a jeden z chlapců sledování televizních pořadů o planetě a živočiších.

41% starších chlapců uvádí, že by je práce v lese zajímala. Jako důvody definují příjemné prostředí a čerstvý vzduch. V těchto případech je zřejmá spojitost s rodinným prostředím – tedy zainteresováním rodinných příslušníků v přírodovědném sektoru. Těchto 41% uvádí jako své budoucí cíle mimo jiné vědecké působení v oblasti přírodních věd, péči o lesní zvěř či profesi kryptozoologa. Ostatní se vymezují v otázce negativně a zdůrazňují, že byli rodinou vedeni k životu ve městě a tudíž je pro ně práce v lesnictví nezajímavá.

68% dotazovaných pokládá disturbanční jevy za prospěšné pro les. Za jejich výhodu považují vzniklý prostor pro přirozenou obnovu lesa, zvýšení úrodnosti půdy, eliminaci buřene a některých škůdců.

5.3. Přístup chlapců ve věku 9 – 10 let k NP

Mladší chlapci uvádějí, že do lesa chodí s rodiči, jako další alternativu zmiňují školu či kamarády, jeden z dotazovaných do lesa chodí též individuálně.

Návštěvnost národních parků je v této skupině vysoká – viz Graf číslo 2. Všichni dotazovaní byli za svůj život minimálně v jednom z národních parků ČR – v Krkonoších, většina však uvádí dva NP, případně tři – Šumavu a České Švýcarsko.

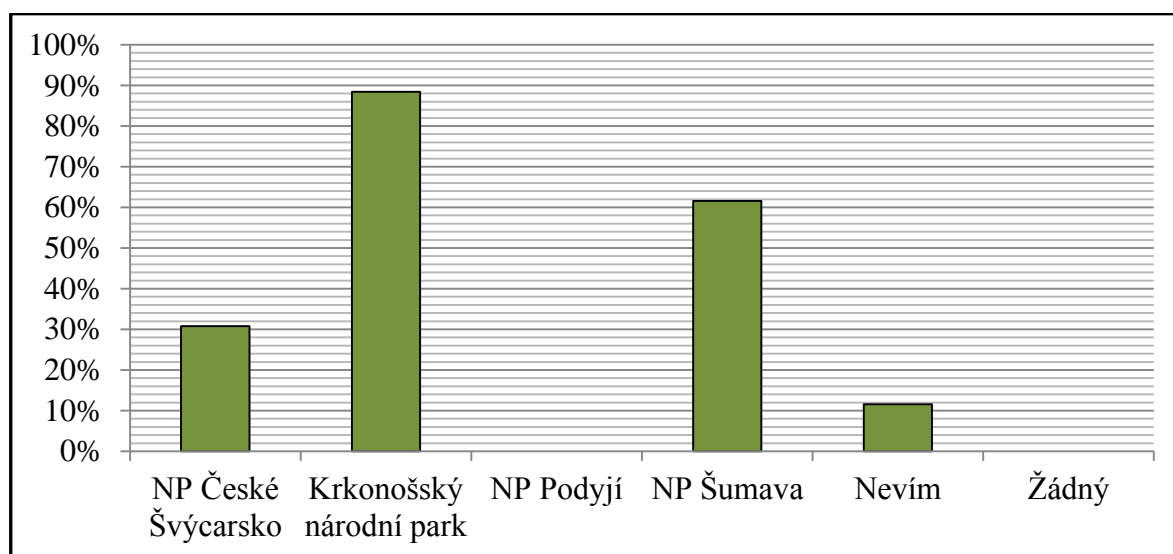
Návštěva Krkonoš je zpravidla vždy spojena s lyžováním, cyklistikou a aktivní pěší turistikou. Lezení po skalách provozují zejména chlapci, kteří navštívili národní park České Švýcarsko. Jako nadstavbovou aktivitu zahrnutou do mimoprodukčních funkcí lesa, kde les plní funkci sociálně-rekreační, tato skupina zmiňuje houbaření s rodinnými příslušníky. Chlapci také ve velké míře navštěvují les za účelem poznávání přírody, které ve většině případů souvisí s jejich účastí na výukových programech pořádaných v Kunratickém lese, případně s naučnými stezkami, které prošli. Ti, kteří absolvovali

program zaměřený na les a environmentální vzdělávání posuzují tuto aktivitu jako přínosnou v množství informací o lese, které jim byly předány. Byli zaujati především druhovou různorodostí stromů, zástupci bylin a jejich specifickými názvy, lesními živočichy a jejich způsobem života a ocenili také množství map, informačních tabulí a obrazového materiálu.

46% chlapců uvádí, že by je v budoucnosti zajímala práce v lese, přestože by se profesně nechtěli rozvíjet přírodovědným směrem. U těchto dotazovaných je výrazné ovlivnění rodinným zázemím. Chlapci uvádí působení rodinných příslušníků v oblasti myslivosti, těžařské činnosti a dále kancelářské činnosti na orgánech pro zemědělství. Jejich motivace pro práci v lese je především nadšení pro péči o lesní zvěř a zkoumání hmyzu. Cílovým zájmem je dále oblast ochrany lesa se zaměřením na kůrovcovou problematiku – návrhy ochranných zařízení pro odchyt a výzkum kůrovců. Podnětem je i příjemné prostředí lesa, čistota ovzduší, případně dobrý pocit z péče o les, jakožto prospěšné činnosti pro životní prostředí.

Chlapci, kteří se v této otázce vymezují negativně, uvádí jako důvody rizikovost práce a hluk při lesní těžbě, rodinný vliv z hlediska dědičnosti profesního zaměření, ale také všeobecný nezájem o péči o les a o rozvoj lesa.

41% chlapců uvádí pozitivní názor na disturbanční jevy. Především zdůrazňují, že sníh působí jako izolant a tudíž je pro les prospěšný. Vítr je pozitivní pro větrosnubné rostliny, silný vítr pak působí jako eliminátor odumírajících stojících stromů. Tyto procesy jsou považovány za prostředek k „otužování“ lesa.

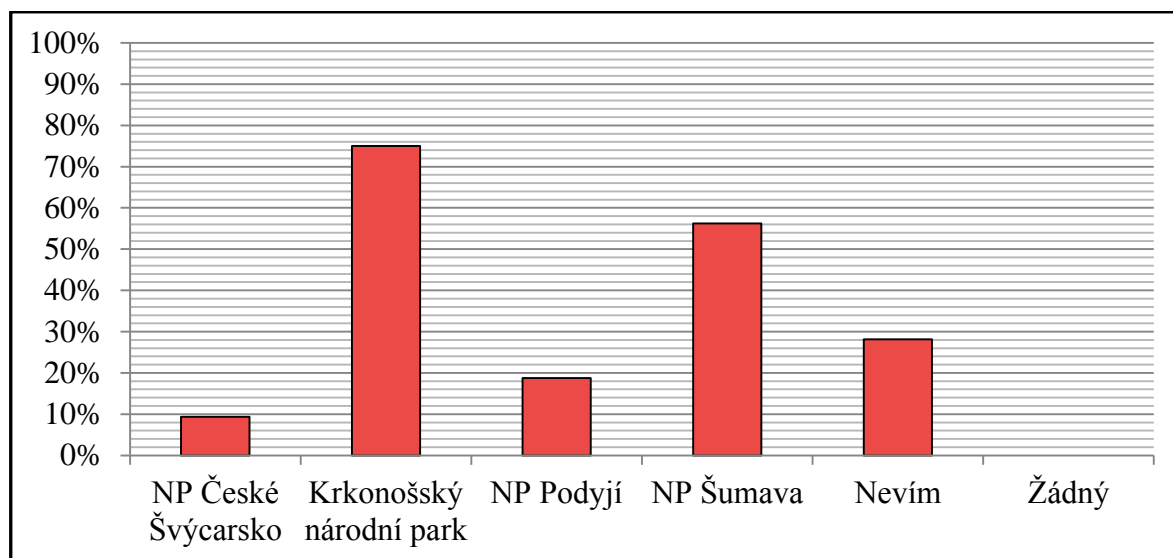
Graf číslo 2: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – chlapci 9 – 10 let

5.4. Přístup dívek ve věku 13 – 14 let k NP

Ve skupině starších dívek je vztah k národním parkům a lesům určován silně emočně. Příroda je jim blízká, považují prostředí lesů za zdravé, příjemné a relaxační, ale práce v lese by je nezajímala, považují ji za nezábavnou a inklinují spíše k profesím typu letuška, herečka, lékařka, květinářka, sportovní trenérka či trenérka koní. Vědecká činnost, kterou zmiňují chlapci, je u dívek 13-14 brána jako nepřijatelná.

Dívky uvádějí, že lesy navštěvují nejčastěji s rodiči, případně se školou a to zvláště na prvním stupni. Některé dívky do lesa chodí individuálně na procházky se psem nebo o prázdninách v rámci táborových aktivit. V této skupině se také objevuje zmínka o alergiích, které omezují dotazované ve frekventovanějším navštěvování lesa a regulují je pouze na bezalergenní (bezpylová) období.

V této skupině je vysoký počet dotazovaných, kteří nejsou schopni konkrétně pojmenovat národní park, který navštívili. Největší zastoupení má Krkonošský národní park, dále Šumava a České Švýcarsko, minimálně NP Podyjí – viz Graf číslo 3.

Graf číslo 3: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – dívky 13 – 14 let

Do NP jezdí zejména za poznáním přírody a sebevzděláváním spojeným s pěší turistikou, cykloturistikou, lyžařskými sporty, v omezené míře též za hipoturistikou a lezením po skalách. Jedna z dotazovaných též zmiňuje sběr hub, který přímo souvisí s rodinnými vazbami na venkově. Tato dívka jako jediná ze skupiny uvádí, že má v příbuzenstvu myslivce, z čehož lze usuzovat na významný vliv vzhledem ke vztahu k lesu. Dívky ze skupiny 13-14 let se ve volném čase věnují především sportu (tanec,

gymnastika, jízda na koni, tenis), a intelektuálnímu vzdělávání četbou či hrou na hudební nástroj, z čehož vychází jejich představy o budoucí profesi.

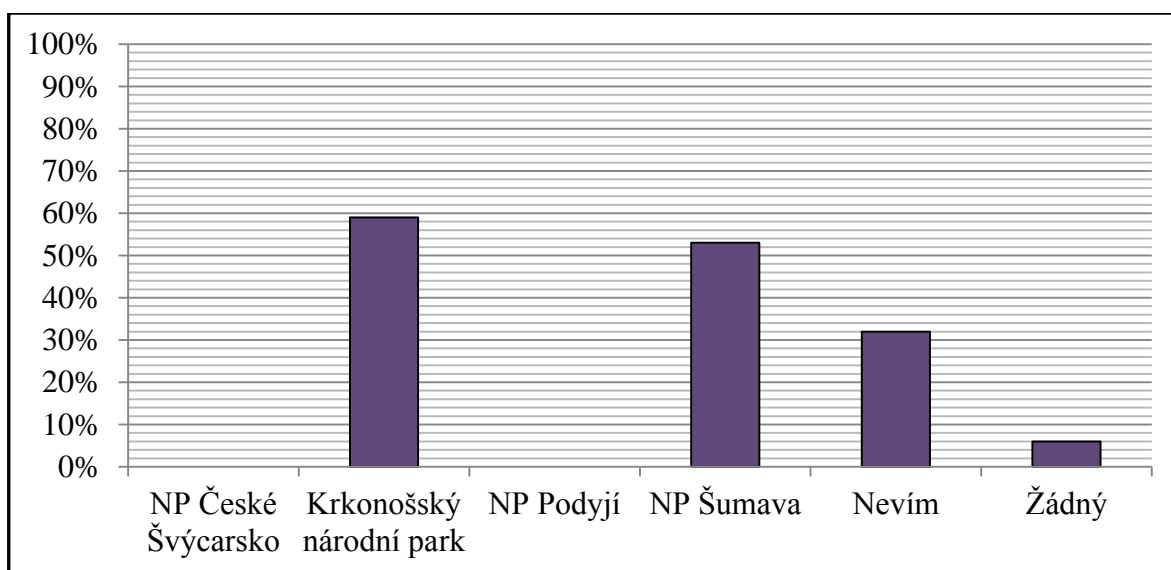
Většina dívek zmiňuje, že se zúčastnila programu v Kunratickém lese, který jim přišel zábavný, zmiňují výlety se školou a turistické stezky v Posázaví, případně zábavné stezky lesem pro děti „Po stopách kocoura Mikeše“.

Rozporuplně se vyhraňují starší dívky k otázce disturbančních jevů. Většina uvádí, že jsou tyto jevy pro les ničivé, část dívek však hledá pozitivní vliv – zejména v oblasti přirozené obnovy, případně v diferenciaci silných a slabých jedinců nebo dlouhá deštivá období jako formu závlahy.

5.5. Přístup dívek ve věku 9 – 10 let k NP

Mladší dívky ze skupiny 9-10 let navštěvují les téměř ze 100% pouze s rodiči. Dvě z dívek uvedly, že do lesa chodí jenom se školou a několik dívek zmínilo, že s kamarády, případně rodinou kamarádů. Jedná dívka navíc se zájmovým kroužkem a dále uvádí, že se v rámci mimoškolních aktivit účastní programů, jak pečovat o přírodu a jak se chovat v lese, aby chom mu neškodili, ale zároveň z něj uměli čerpat.

Návštěvnost národních parků z hlediska jejich různorodosti je v této skupině jednoznačně nejnižší. V této skupině je také největší zastoupení dotazovaných (32%), kteří nejsou schopni specifikovat národní park, který navštívili. 59% uvádí KRNAP a 53% NP Šumavu (uvedeno v Grafu číslo 4). 19% uvádí pouze Krkonoše a 9% pouze Šumavu.

Graf číslo 4: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – dívky 9 – 10 let

Mladší dívky směřují do lesa nejčastěji s cílem poznávat přírodu a rozšiřovat si své znalosti, na což navazují v otázce budoucí profese, která není cíleně zaměřena na práci v lesnictví, ale směřuje k ochraně lesa, k prohloubení znalostí o procesech v lese, k detailnějšímu poznání lesních živočichů a jejich ochraně. Několik dívek uvádí, že o tomto směru nikdy neuvažovaly, ale že považují za prospěšné věnovat se práci v terénu než kancelářské činnosti. Jedna z dívek zmiňuje pedagogickou činnost a environmentální osvětu jako možný směr, uvádí také, že se domnívá, že pokud by měla možnost chodit do lesa častěji, zajímal by jí lesnický směr budoucí profese více. NP a lesy ČR jsou u dívek 9-10 vyhledávané dále za účelem pěší turistiky, cykloturistiky, méně pak za vyžitím v klasickém lyžování a lezení po skalách. Několik dívek uvádí sběr hub a lesních plodů.

Většina děvčat se ve volném čase věnuje uměleckým sportům (balet, moderní tanec, disco tanec, gymnastika), dramatickému kroužku, výtvarným aktivitám (výtvarná výchova, keramika), hře na hudební nástroj, případně rozšiřování jazykových znalostí. Pouze 3 dotazované uvádí přírodovědně zaměřené zájmy – zoologický kroužek a výpravy v rámci aktivit ve skautu.

34% ze skupiny mladších dívek poznamenává, že se zúčastnilo vzdělávacího programu pořádaného např. v Kunratickém lese. Zmiňují, že je zaujalo, jak se příroda stále vyvíjí, objevují se nové živočišné a rostlinné druhy a pozitivně též zhodnotily prostředí, které je v rámci velkoměsta svěží a příjemné.

V této skupině je 16% dotazovaných, které mají v příbuzenstvu vazby na přírodovědné profese. Tato skutečnost se však výrazně neprojevuje na budoucích cílech dívek. Za určující je zde možné považovat, že většina vzorů jsou v této oblasti muži, tudíž je vliv na profesní orientaci dívek nulový. Většina dívek proto uvádí profese humanitně či umělecky směřované – spisovatelka, malířka, právnička, módní návrhářka, případně profesionální sportovkyně. Několik dívek by zajímala profese zvěrolékařky. Tato odpověď dále blíže souvisí s jejich postojem k práci v lesnictví, kde uvádějí, že by rády pečovaly o poraněné lesní živočichy.

100% dívek je přesvědčených, že disturbanční jevy jsou pro lesní ekosystémy pouze ničivé a nepřinášejí lesům vůbec žádný prospěch.

5.6. Porovnání výsledků

Z dotazníkového šetření vyplývá, že věkový rozdíl představuje významný faktor v postojích a názorech dětí. Starší děti, zejména chlapci, jsou zaměřeni především na

individuální pasivní aktivity, jimiž jsou počítačové hry a sledování televize. Stále ještě se věnují sportu a hře na hudební nástroj, ale tyto zájmy jsou minoritně zastoupeny. Mladší chlapci jsou aktivní především ve sportu, ve hře na hudební nástroj, v mimoškolním studiu jazyků, ale také jsou členy zoologických kroužků a ve svém volném čase jezdí pravidelně do přírody s oddílem nebo rodiči. Jejich zájem o les je větší.

U dívek je zájem o les řízen zejména emocemi. Všeobecně hodnotí les jako pozitivní prostředí, neuvažují však, že by se jejich profesní zaměření mělo ubírat přírodovědným směrem.

100% dotazovaných uvádí, že je pro ně pojem „lesnický park“ neznámý. Svě představy, co podle nich toto sousloví charakterizuje, vyjadřují např. slovy:

Oplocený les

Park plný stromů a trávy

Hodně stromů v zajetí

Park uprostřed lesa

Les, o který se starají lesníci.

Stezky, po kterých můžeme chodit.

Lesy, stromy, zvířata

Park se stromy jako les

Místo, kde bydlí lesníci a je tam školka pro stromy.

Stromovku

Plno stromů a potoků

Lesy, hodně zeleně a krásný vzduch

Les, kde se nesmí sbírat houby.

Park v lese z přírodního dřeva

Něco mezi parkem a lesem

Volnější park bez prolízaček a omezeného prostoru

Rezervaci

Kus lesnaté krajiny, v které se můžeme volně procházet.

Obrovský park lesů, které jsou chráněné.

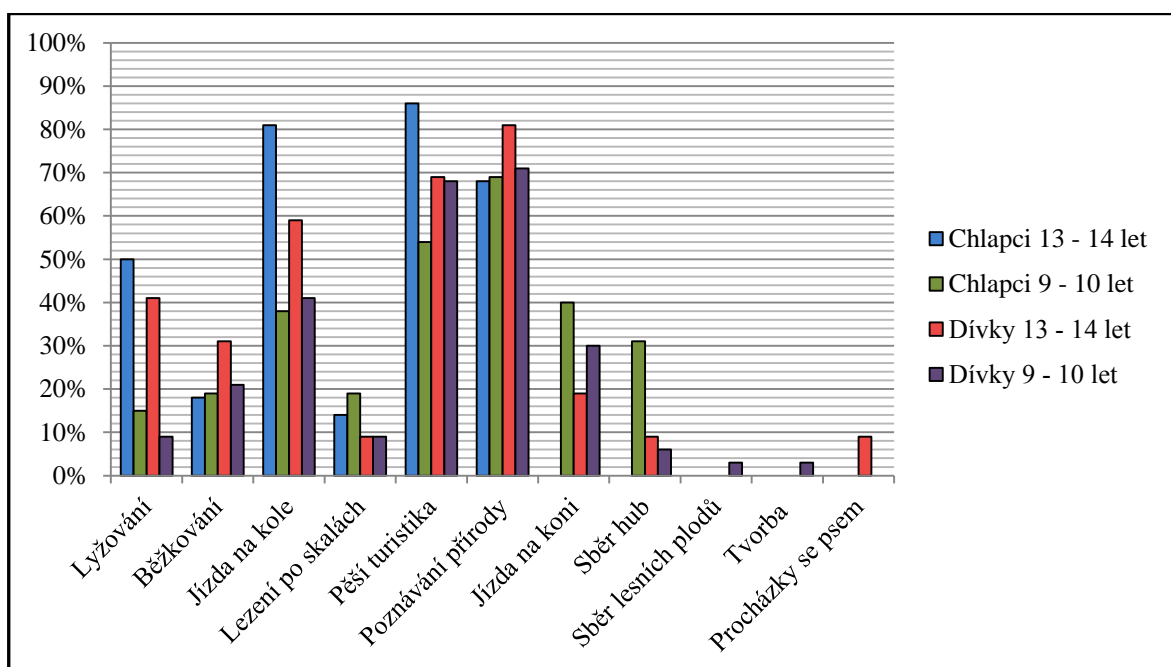
Park v lese, kde choděj lidi.

Pojem „lýkožrout“ je pak pro všechny dotazované velmi dobře známý. Většinou s přehledem uvádějí, že se jedná o hmyz, který škodí stromům, někteří dále podrobněji rozvádějí, že brouk škodí tím, že vyžírá lýko pod kůrou stromů. Toto zjištění o informovanosti dětí považují za pozitivní. Pedagogové vysvětlují, že „lýkožrout“ je

probírán v rámci výuky vyjmenovaných slov, tudíž jsou děti dobře poučené. Vliv proto v tomto případě není vhodné přisuzovat médiím.

Z výsledků je možné vyvozovat, že pražské děti navštěvují národní parky České republiky v omezené míře. Žádný z dotazovaných se nezúčastnil vzdělávacích programů nabízených správou národních parků v rámci environmentální výchovy. Velká část dotazovaných (61%) však uvádí, že se zúčastnila programů v Kunratickém lese. V tomto případě tedy mohou aktivity pořádané Lesy hl. m. Prahy pod vedením lesníků (lesních pedagogů) zastupovat environmentálně-výchovné programy, exkurze a výlety pořádané správou národních parků v pohraničních oblastech České republiky.

Z dotazníkového šetření je možné usuzovat, že ve skupinách dětí 9 – 10 let a 13 – 14 let plní les funkce kulturně – naučné i zdravotně – hygienické na regionální úrovni.

Graf číslo 5: Porovnání intenzity provozování aktivit v NP

Pouze 11% dětí zmiňuje, že les navštěvují za účelem sběru hub. Toto zjištění nekorresponduje s výsledky výzkumu ŠISÁKA a RIEDLA (2013). Je tedy možné usuzovat, že děti neuvažují o lese jako o zdroji materiálního užitku a vnímají jej spíše emočně jako příjemné, zdraví prospěšné prostředí vhodné k rekreaci. Neuvažují však dále o lese a přírodě jako o cíli svých budoucích profesních zájmů a nemají všeobecné povědomí o možnostech uplatnění v tomto sektoru. Za významnou lze považovat zmínku jedné z dívek, že tento fakt vyplývá z frekvence navštěvování lesa. V případě častějšího kontaktu dětí s lesním prostředím a tudíž jejich vyšší informovanosti by bylo možné očekávat též vyšší

inklinaci k přírodovědně zaměřeným profesím, což vyplývá z šetření v oblasti rodinných vazeb na venkově. Děti, které uvádí, že mají kořeny na venkově, jsou k lesu blíže poutané, zmiňují též sběr hub jako přidanou hodnotu lesa a považují jej za krásný a zdraví prospěšný.

Děti mají všeobecné povědomí, že les přináší mnoho užitku a je třeba jej chránit – čerstvý vzduch, sportovní vyžití či konzumovatelné lesní plody, jsou některé z důvodů. Domnívají se také, že NP jsou ukázkou různorodosti naší planety s množstvím živočichů a rostlin, které je třeba zkoumat a dále chránit či eliminovat.

Je nutno podotknout, že všechny děti, které se zúčastnily dotazníkového šetření, navštívily NP Krkonoše v rámci lyžařského kurzu. Jejich neznalost zde tedy může vyplývat z nedostatečného sdělování informací od pedagogů, z osobního nezájmu dětí a nedůsledného vysvětlení významu pohybování se po NP. Je třeba zmínit, zda je skutečně zásadní, aby děti věděly, že se nachází na území NP, když jsou poučeny o chování v lese a vedeny k ochraně lesa např. nevyjížděním ze sjezdovek do porostů.

5.7. Porovnání přístupu kanadských národních parků a českých národních parků k práci s dětmi

Dle analýzy sebraných sekundárních dat o národních parcích v České republice a Kanadě je možné vybírat ze široké nabídky vzdělávacích i zážitkových programů pro děti/školy. NP nabízejí programy za každého počasí a ročního období. NP Podyjí pořádá pravidelné pěší či cyklistické výlety pro veřejnost, které ovšem nejsou tak náročné, aby je nemohly absolvovat i děti. NP České Švýcarsko organizuje aktivity s důrazem na věk dětí a přizpůsobuje tomuto faktoru délku a náročnost exkurzí. KRNAP nabízí programy s širokým tematickým záběrem a to v prostorách učeben i v terénu. NP Šumava je pak specifický nabídkou dlouhodobějších pobytů s environmentální výchovou. Správa národních parků klade v nabízených programech důraz na regionální podmínky, specifika a výjimečné úkazy oblastí NP.

Kanadský Parc national de la Jacques-Cartier nabízí jako nadstavbu oproti českým národním parkům poznávání parku dobrodružnou formou - tábořením či raftingem.

Z pasivního pozorování je možné tvrdit, že náplň programů českých NP a kanadských NP je obdobná. V rámci navazujícího výzkumu by bylo vhodné porovnat různé programy jednotlivých parků z pohledu aktivního účastníka či pedagogického dozoru.

6. Závěr

Na základě provedeného výzkumu a sběru sekundárních dat usuzuji, že správy národních parků jak v České republice, tak v Kanadě aktivně usilují o osvětu dětské populace. Pro tuto činnost volí formu naučnou, rekreačně-naučnou či rekreační. Národní parky obou zemí nabízí dětem možnost získávat informace v rámci bohaté škály programů. Propagační materiál národních parků je v případě Základní školy s rozšířenou výukou jazyků Fakultní školy Pedagogické fakulty univerzity Karlovy Kladská 1, Praha 2 předáván prostřednictvím elektronických prezentací či tištěných letáků, tudíž je škola o nabídce NP informována. Neinformovanost a nezájem dětí není tedy možné přisoudit správám národních parků.

Pro ověření objektivnosti tohoto zjištění by bylo vhodné provést osobní interview s pedagogy z více pražských i mimopražských škol.

Z výzkumu lze dále usoudit, že děti jsou k přírodě a aktivní návštěvě národních parků vedeny především „zapálenými“ rodiči. Na základě osobních zkušeností jsme tento výsledek očekávali. Bylo zjištěno, že děti jsou svými rodinami významně ovlivňovány. Předpoklad, že bližší vztah k přírodě budou mít děti s kořeny na venkově, se potvrdil.

Pozitivně hodnotím důležité zjištění, že děti jsou si vědomy potřeby starat se o les, který představuje prostor s množstvím živočišných a rostlinných druhů hodných zkoumání. Děti také chápou, že ne všechny na první pohled negativní vlivy musí být negativní. Rovněž jsou si vědomy, že národní parky přináší mnoho prostoru pro provozování vlastních zájmů a že je možné na jejich území příjemně prospívat sobě samému.

Z těchto zjištění lze vycházet např. při tvorbě programů v národních parcích. Na základě získaných poznatků navrhuji zařazení programů s aktivním zapojením dětí – např. formou pěších výletů s užitím trekingových holí, formou cyklistických vyjížděk nebo zimních výletů na sněžnicích. Navrhuji také organizování krátkých neplacených přednášek přímo v pražských školách za účelem zaujmout nezasvěcené publikum a zvýšit tak atraktivitu národních parků pro aktivní účast škol na programech a exkurzích přímo na území parků.

Abychom mohli objektivně zhodnotit vztah českých dětí k národním parkům, bylo by vhodné provést celoplošné dotazníkové šetření a podle jeho výsledků dále formulovat způsob osvěty a práce s dětmi ve školách a v národních parcích.

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obr. číslo 1: Antropocentrické pojetí funkcí lesa	13
Obr. číslo 2: Ekosystémové pojetí funkcí lesa.....	13
Tab. číslo 1: Podíly domácností sbírajících lesní plody v roce 2012	17
Tab. číslo 2: Návštěvnost lesa přístupného veřejnosti v ČR v období 2000 – 2012	18
Tab. číslo 3: Národní parky ČR v číslech.....	21
Obr. číslo 3: Zákaz rybolovu v Parc national de la Jacques-Cartier.....	35
Obr. číslo 4: Doprava do NP školními autobusy	37
Tab. číslo 4: Výběrový soubor.....	38
Graf číslo 1: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – chlapci 13 – 14 let	40
Graf číslo 2: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – chlapci 9 – 10 let	42
Graf číslo 3: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – dívky 13 – 14 let.....	43
Graf číslo 4: Procentuální vyjádření návštěvnosti NP – dívky 9 – 10 let.....	44
Graf číslo 5: Porovnání intenzity provozování aktivit v NP	47

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha číslo 1: Mapa NP a CHKO České republiky	56
Příloha číslo 2: Metody ochrany národních parků ČR	57
Příloha číslo 3: Pojetí funkcí lesa dle posouzení vztahu – člověk a les.....	58
Příloha číslo 4: Dotazník.....	60
Příloha číslo 5: Seznam národních parků Kanady	62

POUŽITÁ LITERATURA

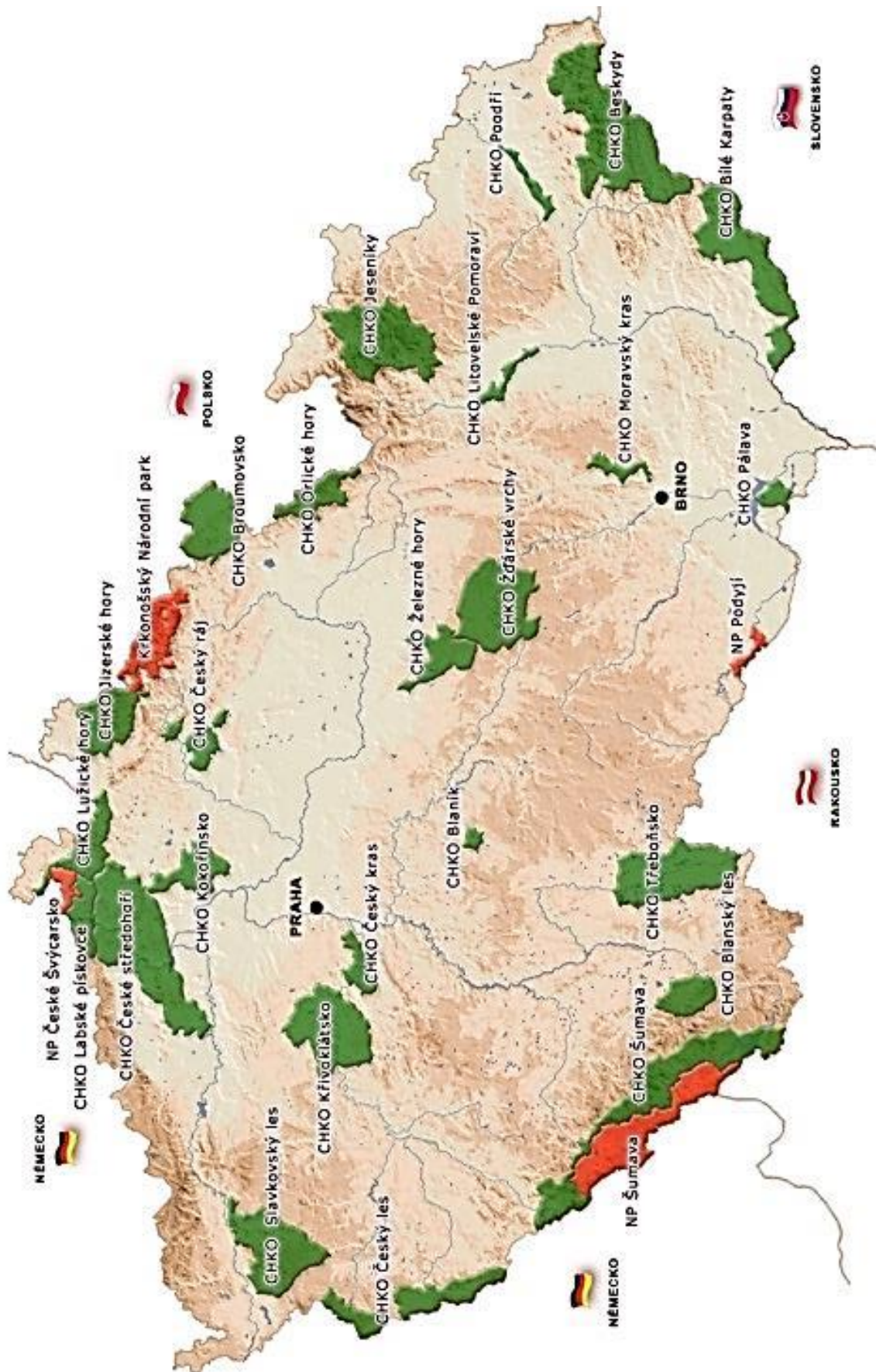
- AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY (AOPK) ČR. *Ústřední seznam ochrany přírody* [online]. © AOPK ČR, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://drusop.nature.cz>>.
- AGROSPÓJ: *Mimořádné číslo*. ŠVARC, Jaroslav – KOPEČNÝ, Karel. Ročník 3 (listopad 1992). Praha: MZe ČR - Agrospoj, 1992.
- BISHOP, Bruce et al. *Canada*. 4. ed. London: Dorling Kindersley Limited, 2008. ISBN 978-1-40532-737-4.
- ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. In: *Zákony VI/ 2012: sborník úplných znění zákonů z oblasti ochrany životního prostředí a hospodaření energií*. Český Těšín: PORADCE, 2012. ISSN 1802-8314.
- ČESKO. Zákon č. 289 ze dne 3. listopadu 1995 o lesích [online]. [citováno 2013-03-28]. Dostupný z: <<http://lesnizakon.cz/2-vymezeni-pojmu.php/>>.
- Directorate of Communications of the COUNCIL OF EUROPE. *Criteria_en.pdf* [online]. © 2012, [citováno 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/Diploma/Documents/Criteria_en.pdf>
- eAGRI. *Standard lesnických parků* [online]. © 2010–2013, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-03-30]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/43623/Standard_lesnickych_parku_final_13._1._2010.pdf>.
- FAJFR, Zdeněk. *EUROPARC Česká republika* [online]. © 2013, Verze 1.5.26 (2013) [citováno 2013-03-20]. Dostupné z: <<http://www.europarc.cz/>>.
- FINKELSTEIN, Maxwell W. – MCNAMEE, Kevin. *Parcs nationaux - L'Encyclopedie canadienne* [online]. © 2012, poslední aktualizace 2012 [citováno 2013-04-03]. Dostupné z: <<http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/fr/parcs-nationaux>>.
- FRANC, Dominik. *Mimoprodukční funkce lesa*. 1. vyd. Ponikva: ZO ČSOP Ponikva, 200-.
- GUY, Julian. *Our strategy – EUROPARC Federation* [online]. © 2013, [citováno 2013-03-20]. Dostupné z: <<http://www.europarc.org/what-we-do/our-strategy>>.
- *Ilustrovaný encyklopedický slovník: I. Díl a – i*. 1.vyd. Praha: Academia, 1980.
- *Ilustrovaný encyklopedický slovník: III. Díl pro – ž*. 1.vyd. Praha: Academia, 1982.

- JUNEK, Pavel. Seznam území OKFF [online]. © 2.2.2000, poslední aktualizace 8.8.2012 [citováno 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ok1vei.com/ff/okff_list.htm>.
- KOS, J. *Národní park Podyjí: Základní fakta o nejmenším národním parku České republiky*. Znojmo: Správa národního parku Podyjí, 2011. 71 s. Kapitola Neživá příroda, s. 4 – 7.
- KREISLOVÁ, Gabriela. *Dotazníkové šetření*. Plzeň, 2008. 74 s. Bakalářská práce na Fakultě aplikovaných věd Západočeské univerzity v Plzni na katedře matematiky. Vedoucí bakalářské práce Ing. Kateřina Vokáčová. [citováno 2013-04-03]. Dostupné z: <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=typ%20dotazn%C3%ADkov%C3%A9ho%20C5%A1et%C5%99en%C3%AD&source=web&cd=2&ved=0CD8QFjAB&url=https%3A%2F%2Fnit.felk.cvut.cz%2F~dark%2FPetr%2FIvana%2FDotazkiny%2520-%2520metody%2FBP%2520-%2520Dotaznikove%2520setreni.pdf&ei=XWffUbH_MvGO7Aa_kIHQBg&usg=AFQjCNGJZEX1BR6iZwto40FtVIYKkncZoQ>.
- KŘIVÁNEK, Jiří et al. *Lesy v České republice*. 1. vyd. Praha: Consult ČR, 2009. ISBN 80-90-3482-5-4.
- LESY ČR. *Lesnické parky v ČR* [online]. © 2012, [citováno 2013-04-02]. Dostupné z: <<http://www.lesy-cr.cz/pece-o-les/lesnicke-parky-v-cr/aktualne/Stranky/default.aspx>>.
- MATĚJČEK, Jiří. *Vymezení základních pojmů a vztahů z oblasti mimoprodukčních funkcí lesa*. Strnady: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, 2003. Dostupné také z: <http://www.vulhm.cz/sites/File/lesnicka_politika/ocenovani_lesa/Terminologie_funkci_lesa.pdf>.
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (MZ). *Zpráva o stavu lesa 2010*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2011. ISBN 978-80-7084-995-8.
- MENTBERGER, Jaroslav. *Národní park Šumava a jeho ohroženost kalamitním přemnožením kůrovců*. Praha: Lesnická práce, 2006. ISBN 80-86386-73-2.
- NĚMEC, Jan et al. *Chráněná území ČR 1: Střední Čechy*. 1. vyd. Praha: Consult ČR., 1996. ISBN 80-902132-0-0.
- PARKS CANADA. *National Parks of Canada* [online]. © 2012, poslední aktualizace 2012-10-15 [citováno 4. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.pc.gc.ca/progs/np-pn/intro_e.asp>.

- PATZELT, Zdeněk. *Plán obnovy přírodních společenstev v národním parku České Švýcarsko se zřetelem na nahrazení borovice vejmutovky*. 1.vyd. Krásná Lípa: Správa národního parku, 2005.
- PULKRAB, Karel – ŠIŠÁK, Luděk. *Hodnocení společenské sociálně-ekonomické významnosti funkcí lesa*. 1.vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2008. ISBN 978-80-213-1872-4.
- QCM, *Evropský diplom Rady Evropy pro NP Podyjí, Národní park Podyjí* [online]. © 2012, [citováno 2013-03-20]. Dostupné z: <<http://www.nppodyji.cz/evropsky-diplom-rady-evropy-pro-np-podyji>>.
- RIEDL, Marcel. *Marketing*. 1.vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005. ISBN 80-213-1375-7.
- *Ročenka 2009 / Správa Národního parku České Švýcarsko*. Krásná Lípa: Správa Národního parku České Švýcarsko, c2001-. ISBN 978-80-904404-2-5.
- RUBÍN, Josef et al. *Národní parky a chráněné krajinné oblasti*. Praha: Olympia, 2003. ISBN 27-054-2003.
- SANETRŮK, Milan. *Evropské národní parky*. 1. vyd. Štítý: Veduta, 2004. ISBN 80-86438-08-2.
- SÉPAQ. *Sépaq - Société des établissements de plein air du Québec - Activités de plein air et de chasse et pêche au Québec* [online]. © 2013, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-11]. Dostupné z: <<http://www.sepaq.com/>>.
- SIMON, Jaroslav et al. *Strategie managementu lesních území se zvláštním statutem ochrany*. 1. vyd. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2010. ISBN 978-80-87154-50-2.
- SKLENIČKA, Radek. *Národní parky Kanady* [online]. © 2006, poslední aktualizace 2006-02-09 [citováno 2013-04-06]. Dostupné z: <<http://canada.xf.cz/>>.
- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Akce environmentální výchovy* [online]. © 2010a, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://www.krnap.cz/akce-environmentalni-vychovy/>>.
- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Junior Ranger Projekt* [online]. © 2010b, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://www.krnap.cz/junior-ranger-project/>>.

- SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO. *Ekologická výchova* [online]. © 2010, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://www.npcs.cz/ekovychova>>.
- SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU PODYJÍ. *Kalendář vycházek 2013* [online]. © 2012, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://www.nppodyji.cz/vychazky2013>>.
- SPRÁVA NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA. *Environmentální výchova* [online]. © 2008, poslední aktualizace 2013 [citováno 2013-04-13]. Dostupné z: <<http://www.npsumava.cz/cz/1165/sekce/environmentalni-vychova/>>.
- ŠIŠÁK, Luděk – RIEDL, Marcel (2013). *Netržní produkce lesa a návštěvnost lesa*. Dosud nezveřejněný výzkum pro „Zelenou zprávu“ 2012.
- *Lesnický průvodce*. ŠIŠÁK, Luděk et al. Č. 1 (2006). Praha: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, výzkumná stanice Opočno. ISBN 80-86461-72-6 (brož.). ISSN 0862-7657.
- VACEK, Stanislav – PODRÁZSKÝ, Vilém. *Stav, vývoj a management lesních ekosystémů v průběhu existence Národního parku Šumava*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2008. ISBN 978-80-87154-32-8.
- VRŠKA, T. *Národní park Podyjí: Základní fakta o nejmenším národním parku České republiky*. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2011. 71 s. Kapitola Lesy, s. 20 – 23.
- VYSKOT, Ilja et al. *Kvantifikace a hodnocení funkcí lesů České republiky*. 1. vyd. Praha: 131 Margaret, 2003. ISBN 80-7212-264-9.
- ZIEGLER, Václav. *Krásy i naděje české přírody: Národní parky a chráněné krajinné oblasti*. 1. vyd. Praha: Futura, 2009. ISBN 978-80-86844-49-7.

Příloha číslo 1: Mapa NP a CHKO České republiky (JUNEK 2000)

§ 16

Základní ochranné podmínky národních parků

(1) Na celém území národních parků je zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch,
- b) zneškodňovat odpady, které mají původ mimo území národního parku a zneškodňovat ostatní odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- d) vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu a vozidel vodohospodářských organizací,
- e) pořádat a organizovat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce a provozovat vodní sporty mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- f) provozovat horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- g) sbírat rostliny kromě lesních plodů či odchyťovat živočichy, není-li stanoveno jinak v tomto zákoně, bližších ochranných podmínkách či návštěvním řádu národního parku,
- h) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- i) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy a bažantnice, kromě záchranných chovů, a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- j) měnit stávající vodní režim pozemků,
- k) stavět nové dálnice, silnice, železnice, průmyslové stavby, sídelní útvary, plavební kanály, elektrická vedení velmi vysokého napětí a dálkové produktovody,
- l) provádět chemický posyp cest,
- m) těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku,
- n) pořádat vyhlídkové lety motorovými vzdušnými dopravními prostředky,
- o) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu bližšími podmínkami ochrany národního parku.

(2) Na území první zóny národního parku (§ 17 odst. 1) je dále zakázáno

- a) povolovat a umisťovat nové stavby,
- b) vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,
- c) měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park,
- d) hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady.

Příloha číslo 3: Pojetí funkcí lesa
dle posouzení vztahu – člověk a les (VYSKOT et al. 2003)

Systemizace funkcí lesů v antropocentrickém pojetí

FUNKCE (užití lesa)		
Základní funkce	Hlavní funkce	Dílčí funkce
Hospodářská	<i>Produkční</i>	Dřevní Nedřevní
Ekologická	<i>Stabilizační</i>	(reprodukční)
	<i>Vodohospodářská</i>	Retenční Retardační Akumulační Kondenzační Infiltrační Detenční Desukční Vodoochranná
	<i>Půdoochranná</i>	Protierozní Protideflační Protisesuvná Protílavinová Břehoochranná
	<i>Klimaticko-vzduchochranná</i>	Akumulační Filtreační Antiradiační Izolační Aerotechnická
Sociální	<i>Rekreační</i>	Rekreační (myslivecká, turistická)
	<i>Zdravotní</i>	Léčebná
	<i>Kulturně-naučná</i>	Krajinotvorná Estetická Meditační Spirituální Přírodoochranná Vědecká Výchovná
	<i>Ostatní sociální</i>	Obranná

Naturální (ekosystémové) schopnosti ⇒ účinky lesů

Funkční účinky:	klimatické	– aerotechnické	– antiradiační
		– filtrační	– hygienické
		– izolační	
	hydrické	– vodní režim	
		– vodní bilance	
	edafické	– půdotvorné	– protisesuvné
		– půdoochranné	– protilavinové
	fytobiotické (zoobiotické)	– primární produkce	
		– diverzita ekosystémů	
		– stabilita ekosystémů	
		– ekologická rovnováha	
	krajinotvorné	– krajinně-stabilizační	
		– krajinně-kreativní	

Les, národní park, lesnický park a můj vztah k nim

1. Jsem: **DÍVKA** **CHLAPEC**

2. **VĚK:**

3. **Chodíš rád/a do lesa?** **ANO** **NE**

4. **Do lesa chodím:** (Možno více variant)

* s rodiči (jinými rodinnými příslušníky)

* se školou

* se zájmovým kroužkem

* nechodím

* **Jiné možnosti:**

5. **Během života jsem navštívil/a tyto národní parky České republiky:** (Možno uvést více variant)

* Krkonoše

* Šumava

* Podyjí

* České Švýcarsko

* žádný

* nevím

6. **V národním parku jsem byl/a:** (Možno uvést více variant)

* lyžovat

* běžkovat

* jezdit na kole

* lézt po skalách

* provozovat pěší výlety

* poznávat přírodu

* jezdit na koni

* **Jiné aktivity:**

Pokud jsi nenavštívil/a národní park, uvažuj, jako bys popisoval/a své aktivity v lese.

7. **Chodíš na nějaký přírodovědný kroužek?**

ANO

NE

Jaké jsou tvoje mimoškolní aktivity?

8. Navštívil/a jsi nějaký z přírodovědně - vzdělávacích programů např. v Kunratickém lese, Malé Chuchli? Vydal/a ses někdy na naučnou stezku lesem nebo po horách?

ANO

NE

Pokud ANO, jaký program nebo kterou stezku? Co tě na programu/stezce zaujalo, bavilo, co nového ses dozvěděl/a?

9. Co si představíš, když se řekne "LESNICKÝ PARK"? Znáš toto spojení slov?

10. Žije někdo z tvé široké rodiny na venkově? Kdo?

11. Pracuje někdo z tvé rodiny v lese nebo v jiném přírodovědném odvětví?

ANO

NE

Pokud ANO, v jakém odvětví?

12. Jaké je tvoje vysněné povolání?

13. Zajímala by tě práce v lese? Chtěl/a by ses věnovat práci v přírodě? Proč ANO nebo proč NE?

14. Myslíš si, že např. požár, vichřice nebo sněhová kalamita mohou být pro les prospěšné? Nebo ho pouze ničí?

15. Co nebo kdo je LÝKOŽROUT?

Příloha číslo 5: Seznam národních parků Kanady (PARKS CANADA 2012)

Národní park/ (R) rezervace	Rok založení	Rozloha v km ²
Banff, Alberta	1885	6 641
Yoho, British Columbia	1886	1 313
Waterton Lakes, Alberta	1895	505
Jasper, Alberta	1907	10 878
Elk Island	1913	194
Mount Revelstoke, British Columbia	1914	259
St. Lawrence Islands, Ontario	1904	9
Point Pelee, Ontario	1918	15
Kootenay, British Columbia	1920	1 406
Wood Buffalo, Alberta, North West Terr.	1922	44 802
Prince Albert, Saskatchewan	1927	3 874
Riding Mountain, Manitoba	1929	2 973
Georgian Bay Islands, Ontario	1929	25
Cape Breton Highlands, Nova Scotia	1936	948
Prince Edward Island, Prince Edward Island	1937	21
Fundy, New Brunswick	1948	205
Terra-Nova, Newfoundland	1957	399
Kejimikujik, Nova Scotia	1974	403
Kouchibouguac, New Brunswick	1979	239
Pacific Rim, British Columbia	1987	285
Forillon, Quebec	1974	240
La Mauricie, Quebec	1977	536
Pukaskwa, Ontario	1978	1 877
Kuane, Yukon Territory (R)	1976	22 013
Nahanni, Northwest Territories (R)	1976	4 765
Auyuttuq, Northwest Territories (R)	1976	19 707
Gros Morne, Newfoundland	1982	1 805
Grasslands, Saskatchewan	1988	906
Mingan Archipelago, Quebec (R)	1984	150
Ivvavik, Yukon Territory	1984	10 168
Ellesmere Island, Northwest Terr. (R)	1988	37 775
Bruce Peninsula, Ontario	1987	154
Gwaii Haanas, British Columbia (R)	1988	1 495
Aulavik, Northwest Territories	1992	12 200
Vuntut, Yukon Territory	1995	4 345
Wapusk, Manitoba	1996	11 475
Tuktut Nogait, Northwest Territories	1996	16 340
CELKOVÁ VÝMĚRA NP		222 700